

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Kristina Roháčková

**Specifika rozhlasového vysílání pro děti
se zvláštním zřetelem na veřejnoprávní
stanici Rádio Junior**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Kristina Roháčková**

Vedoucí práce: **PhDr. Josef Maršík, CSc.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

ROHÁČKOVÁ, Kristina. *Specifika rozhlasového vysílání pro děti se zvláštním zřetelem na veřejnoprávní stanici Rádio Junior*. Praha, 2015. 62 stran. Diplomová práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce „Specifika rozhlasového vysílání pro děti se zvláštním zřetelem na veřejnoprávní stanici Rádio Junior“ mapuje současnou nabídku a podobu vysílání pro nejmladší posluchačskou skupinu. První kapitola charakterizuje sledovanou cílovou skupinu z pohledu psychologie, sociologie a pedagogiky, uvádí obecné poznatky o vztahu dětí a médií a vyjmenovává základní dokumenty a zákony, které ochraňují jejich zájmy. Druhá kapitola nabízí stručný pohled do historie vysílání pro dětské posluchače, třetí kapitola se věnuje současnému vysílání veřejnoprávní stanice Rádio Junior, Českého rozhlasu – Dvojky a dalších – soukromých – stanic (či pořadů) orientovaných na děti. V závěrečné části je analyzován vybraný pořad Rádía Junior na základě své struktury, žánru, tématu a jazykové složky vysílání.

Abstract

Bachelor thesis “The Specifics of Radio Broadcasting for Children with Special Regard to Public Service Radio Station Radio Junior” maps the current situation of broadcasting for the youngest listener group. The first chapter describes the target group in terms of psychology, sociology and pedagogy, provides general findings about the relationship between children and the media and names key documents and acts that protect their interests. The second chapter offers a brief insight into the history of broadcasting for children audience, the third chapter deals with present broadcasting of public radio station Radio Junior, Czech Radio - Dvojka and other private channels (or programs) focused on children. The final section analyses a selected Radio Junior show on the basis of its structure, genre, theme and language.

Klíčová slova

děti, rádio, média, vysílání, Rádio Junior, Český rozhlas, dětské pořady

Keywords

children, radio, media, broadcasting, Radio Junior, Czech Radio, children's programmes

Rozsah práce: 111 079 znaků, tj. 61,7 normostran

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. května 2015

Kristina Roháčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Josefu Maršíkovi, CSc., za pomoc při psaní této práce, cenné rady a věnovaný čas. Dále bych ráda poděkovala Zoře Jandové a osloveným zástupcům rádií, kteří mi byli ochotni poskytnout informace o fungování svých rozhlasových stanic.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Roháčková Kristina	Razítko podatelny: Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd Došlo dne: - 4 -06- 2014 -1- Čj: 4590 Příloh: Skartační číslo: Přiděleno:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2012	
E-mail diplomantky/diplomanta: rohackovakristina@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční studium	
Předpokládaný název práce v češtině: Specifika rozhlasového vysílání pro děti se zvláštním zřetelem na veřejnoprávní stanici Rádio Junior	
Předpokládaný název práce v angličtině: The Specifics of Radio Broadcasting for Children with Special Regard to Public Service Radio Station Radio Junior	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí) LS 2014/2015	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Bakalářská práce bude sledovat požadavky na rozhlasové vysílání pro děti, tedy věkové skupiny od pěti do dvanácti let, se zvláštním ohledem na veřejnoprávní rozhlasovou stanici Rádio Junior. V práci budu charakterizovat formát stanice Rádio Junior, a to z hlediska programové skladby vysílání, jeho žánrové struktury a specifík rozhlasové moderace pro danou věkovou skupinu posluchačů. Dále se zaměřím na uplatňované metody redakční práce a nové postupy v rozhlasové publicistice v souvislosti s novými médii, a to především s ohledem k tomu, zda a jakým způsobem využívá stanice komunikace prostřednictvím sociálních sítí.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): ÚVOD I. Děti jako posluchači. Charakteristika sledované věkové skupiny zejména ze sociologického a psychologického hlediska, uvedení do problematiky vztahu dětí a médií. II. Stručná charakteristika vývoje rozhlasového vysílání pro děti od svého vzniku v roce 1925. Průřez vývojem rozhlasového vysílání pro dětské posluchače od zavedení rozhlasového vysílání pro děti v Československu roku 1925 do současnosti. III. Přehled současných stanic a pořadů pro dětské posluchače. Představení stanic a pořadů, které v současnosti vysílají pro posluchače ve věku od pěti do dvanácti let. III. 1 Rádio Junior III. 2 Český rozhlas - Dvojka III. 3 Rádio Proglas Junior IV. Formát Rádía Junior. Detailní charakteristika formátu rozhlasové stanice Rádio Junior a jeho proměna v průběhu své existence. V. Analýza konkrétního pořadu Rádía Junior. Rozbor vybraného pravidelně vysílaného pořadu na Rádiu Junior, v podkapitolách rozvedené jednotlivé složky daného pořadu.	

- V. 1 Obsah
- V. 2 Žánr
- V. 3 Moderace

VI. Ochrana dětí v hodnocení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Kapitola věnovaná mediálnímu právu zaměřenému na sledovanou věkovou skupinu.

VII. Shrnutí, závěr

VIII. Literatura a prameny

IX. Přílohy

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Kromě zvolené literatury a pramenů bude hlavním zdrojem analýza vysílání Rádía Junior od svého vzniku 1. března 2013 a dále v menší míře analýza současných pořadů určených pro dětské posluchače na stanicích Českého rozhlasu (Československého rozhlasu pokud jde o historii vysílání) a Rádía Proglas Junior.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Analýza pramenů, poslechy a rozbory pořadů pro cílovou skupinu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BEDNARÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbora KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada Publishing, 2011. Kniha přináší základní přehled vývoje českých médií, který je daný do českého a světového historického kontextu. Zaměřuje se především na vývoj tisku, rozhlasu, televize a zpravodajských agentur, k čemuž připojuje krátké medailonky soudobých mediálních osobností.

DAVIES, Máire Messenger. *Children, Media and Culture*. Maidenhead: Open University Press, 2010. Publikace se zabývá velmi současným tématem médií a jejich vlivu na vývoj a myšlení dětí. V kombinaci historického, psychologického a sociologického postupu zkoumá působení nejen Internetu, chytrých telefonů a tabletů, ale i tradičních médií typu televize či rozhlasu.

KEITH, Michael C. *The Radio Station: Broadcast, Satellite and Internet (Eight Edition)*. Oxford: Focal Press, 2009. Autor detailně představuje všechny složky rádia - jeho formy a přístupy, návody pro vytváření rozhlasového programu, rozhlasové pracovníky napříč oborem, vládní regulace upravující rozhlasové vysílání či způsoby, jakými se rozhlas v posledních letech adaptoval celosvětovým procesům digitalizace a internetizace.

Kolektiv autorů. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. Kniha popisuje v devíti kapitolách vývoj tuzemského veřejnoprávního rozhlasového vysílání od svého vzniku v roce 1923. Výklad je doplněn přehledem nejznámějších rozhlasových pořadů, kalendářem, technickým slovníčkem či galerií log.

LIVINGSTONE, Sonia a Moira BOVILL. *Children and Their Changing Media Environment: A European Comparative Study*. New York: Routledge, 2013. Studie pojednává podobně jako výše zmíněná publikace *Children, Media and Culture* o významu, použití a vlivu zejména nových médií dětství, rodinný život a vztahy mezi vrstevníky v současné společnosti.

MARŠÍK, Josef. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. Praha: Karolinum, 1995. Skripta pro

posluchače Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy zaměřující se na teorii a strukturu rozhlasového vysílání.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby. Sdružení pro rozhlasovou tvorbu: Praha, 1999.* Slovník pojmů souvisejících se slovesnou rozhlasovou tvorbou, od *adaptace* přes *infotainment* až k *žurnalistice rozhlasové*.

WARREN, Steve. *Radio: The Book. Burlington, MA: Focal Press, 2005.* Příručka pro všechny, kteří se zajímají o práci v rozhlase. Autor dává rady ohledně pravidel fungování rádia, budování programového schématu, navazování kontaktu s posluchači apod.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

JOSKA, Ladislav. *Český rozhlas v éře digitalizace: Příprava a vznik nových okruhů ČRo.* Bakalářská práce, FSV UK. Praha, 2009.

KOPECKÁ, Mariana. *Specifika alternativních rozhlasových formátů pro posluchače mladších věkových kategorií.* Diplomová práce, FSV UK. Praha, 2013.

KOŠTÁL, Daniel. *Současné vysílání pořadů pro děti a mládež Českého rozhlasu 2 - stanice Praha.* Bakalářská práce, FSV UK. Praha, 2008.

LICHNOVSKÝ, Zdeněk. *Specifika rozhlasového vysílání pro posluchače Radia Wave.* Bakalářská práce, FHS UK. Praha, 2011.

MALÍŘOVÁ, Klára. *Ochrana dětí a mladistvých v hodnoceních Rady pro rozhlasové a televizní vysílání.* Bakalářská práce, FSV UK. Praha, 2013.

MÍKOVCOVÁ, Eliška. *Specifika vysílání pro posluchače Radia 1.* Bakalářská práce, FSV UK. Praha, 2011.

VESELÁ, Veronika. *BBC Radio 7 - veřejná služba dětskému posluchači.* Bakalářská práce, FSV UK. Praha, 2010.

Datum / Podpis studenta/ky

04. 06. 2014

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Maršík Josef

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD	2
1. CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉ VĚKOVÉ SKUPINY	4
1.1 Děti jako věková skupina.....	5
1.2 Děti jako posluchači a příjemci mediálních obsahů.....	7
1.3 Ochrana dětí zákonem	10
2. VÝVOJ ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ PRO DĚTI OD SVÉHO VZNIKU V ROCE 1925. 14	
2.1 Počátky vysílání (1925 - 1938).....	14
2.2 Od okupace po konec 50. let (1938–1958).....	17
2.3 Rozhlas od 60. let 20. století do současnosti (1958–).....	22
3. SOUČASNÉ STANICE A POŘADY PRO DĚTSKÉ POSLUCHAČE	28
3.1 <i>Rádio Junior</i>	29
3.1.1 <i>Cvičíme uši</i>	32
3.1.2 <i>Děsdějepis</i>	32
3.1.3 <i>Letopisy Želvíry čili želvy Elvíry</i>	32
3.1.4 <i>Notováničko</i>	33
3.1.5 <i>Pro slepičí kvoč</i>	33
3.1.6 <i>Retropísnička</i>	33
3.1.7 <i>Ve škole i po škole s Vendou a Fráňou</i>	33
3.1.8 <i>Zapiš si to za uši</i>	34
3.1.9 <i>Zprávičky</i>	34
3.2 <i>Český rozhlas – Dvojka</i>	34
3.2.1 <i>Hajaja a pohádky</i>	34
3.3 <i>Rádio Proglas: Junior</i>	35
3.3.1 <i>Barvínek</i>	36
3.3.2 <i>Proglaso</i>	36
3.3.3 <i>Ziváčky</i>	36
3.4 <i>Rádio Pigy</i>	37
3.5 <i>Rádio Pohádka</i>	38
3.6 <i>Rádio Domino</i>	39
4. SPECIFIKA ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ PRO DĚTI NA PŘÍKLADU POŘADU ZAPIŠ SI TO ZA UŠI	41
4.1 <i>Vymezení rozhlasových pojmů</i>	41
4.1.1 <i>Definice rozhlasového formátu</i>	41
4.1.2 <i>Definice rozhlasového pořadu a programu</i>	42
4.2 <i>Formát pořadu Zapiš si to za uši</i>	42
4.2.1 <i>Struktura pořadu</i>	42
4.2.2 <i>Žánr</i>	43
4.2.3 <i>Téma</i>	44
4.2.4 <i>Jazyk</i>	44
4.2.5 <i>Shrnutí</i>	45
ZÁVĚR	46
SUMMARY	48
POUŽITÁ LITERATURA	49
SEZNAM PŘÍLOH	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
PŘÍLOHY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

Úvod

Na rozhlas a rozhlasové vysílání mají lidé různé názory. Někteří ho považují díky jeho univerzální srozumitelnosti a dostupnosti za podporovatele národní identity¹, další oceňují jeho rychlost a přenosnost, jiní ho zase pokládají za přežitek či mrtvé médium. Jedno se ovšem rozhlasu odepřít nedá – i přes masový nástup televize a nových médií si drží krok a především s využitím právě internetu a sociálních sítí si udržuje své místo na mediálním trhu zemí po celém světě. Webové stránky rozhlasových stanic však neslouží jen k poslechu. Naopak, jejich hlavní předností je, že dodávají obrazovou stránku médiu, které se dříve označovalo za naprosto nevizuální. Web rozšiřuje a doplňuje rozhlasové vysílání nejen v otázce obsahu, ale i v otázce publika, protože dosahuje k většině posluchačů nejen daného regionu či země, ale i celé zeměkoule.² Rozhlas navíc, jak lze vyčíst z první kapitoly této práce, na rozdíl od televize rozvíjí fantazii svých posluchačů, a nedělá tak z nich pouze pasivní příjemce obsahu. A to je obzvlášť u vysílání pro děti důležité.

Děti a rozhlas mají mnoho společného, především co se mediálních výzkumů týče. Odborné knihy zkoumající vztah dětí a médií už dnes zpravidla vůbec nepojednávají o rozhlasu, místo toho věnují veškerou svou pozornost televizi a novým médiím. Stejně tomu je ale i u výzkumů poslechovosti, kde dětští posluchači míjí sledovanou cílovou skupinu a ve statistikách buďto uvádění vůbec nejsou, nebo jsou jejich údaje pouze přibližné. Přitom o úpadku rozhlasového vysílání pro děti rozhodně nelze mluvit. Právě naopak, tři roky stará veřejnoprávní stanice Rádio Junior se neustále rozrůstá a na český mediální trh přibývají další komerční stanice pro dětské posluchače.

Cílem bakalářské práce je proto zmapování všech nejdůležitějších současných českých rozhlasových stanic orientujících se na dětské posluchače či v rámci všeobecného programu vysílajících převzaté či vlastní pořady pro děti, představení jejich specifík a základní komparace. První kapitola navíc rozebere děti jako věkovou skupinu z pohledu psychologie, sociologie a pedagogiky, nezapomene ani na již zmíněný vztah mezi dětmi a médii a přidá i znění základních norem a dokumentů, které děti (v právních a mediálních vztazích) ochraňují. Ve druhé kapitole pak bude stručně

¹ WARREN, Steve. Radio: The Book. Boston: Focal Press, 2005. (str. 10)

² KEITH, Michael C. The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet. Oxford: Focal Press, 2010. (str. 102)

nastíněn vývoj rozhlasového vysílání pro děti od druhé poloviny 20. let minulého století, kdy na Radiojournalu, dnešním veřejnoprávním Českém rozhlasu, začalo pravidelné vysílání pro děti.

Téma rozhlasového vysílání pro děti bylo na Univerzitě Karlově naposledy zpracováváno v roce 2008. Bakalářská práce Daniela Košťála s názvem *Současné vysílání pořadů pro děti a mládež Českého rozhlasu 2 – stanice Praha*, však pojednávala pouze o pořadech vysílaných na tehdejší druhé stanici veřejnoprávního rozhlasu a jen velmi stručně zmínila vysílání na Rádiu Proglas či na Rádiu Wave. Zatímco následující práce se bude zásadně zabývat vysíláním pro děti – tedy věkovou skupinu posluchačů zhruba od 3 do 15 let – na veřejnoprávní stanici Rádio Junior, nemalý prostor bude věnován i dalším současným českým stanicím či pořadům, které se zaměřují na dětské posluchače. Kromě pořadů na Českém rozhlasu – Dvojce budou představeny také pořady na soukromé katolické stanici Rádio Proglas, zvláštní pozornost v podkapitolách třetí části rovněž dostanou komerční stanice Rádio Pigy, Rádio Pohádka a Rádio Domino.

Původním záměrem bylo sledovat po dobu jednoho týdne vybraný blok pořadů Rádía Junior, ale jelikož tyto bloky nejsou veřejně dostupné v archivu této stanice, přešlo se nakonec k analýze pouze jednoho pořadu. V závěrečné kapitole je proto na základě poslechu a následného rozboru analyzován původní pořad Rádía Junior *Zapiš si to za uši*, a to z hlediska své struktury, žánru, tématu a používaného jazyka. Pochopitelně analýza takto malého vzorku jinak pestré škály pořadů vysílaných na Rádiu Junior nestačí k vynášení soudů o specifikách vysílání celé stanice či všech stanic pro děti, může však stačit k tomu, aby nastínila, jakým směrem se stanice ubírá při vytváření svých původních pořadů.

Po konzultaci s vedoucím bakalářské práce bylo provedeno několik změn vůči původnímu plánu v tezi bakalářské práce. Názvy kapitol a podkapitol byly přizpůsobeny potřebám obsahu, který při vypracovávání teze ještě nebyl znám. Z důvodu zjednodušení systému kapitol se dále dvě (v tezi uváděné jako samostatné) kapitoly zestručnily a vložily jako podkapitoly do stejně tematizovaných kapitol. Mezi rozhlasové stanice pro děti uváděné v kapitole **Současné stanice a pořady pro dětské posluchače** navíc přibyly tři stanice, o nichž teze ještě neuvažovala. Do seznamu základní literatury byla přidána odborná kniha k metodologii.

1. Charakteristika sledované věkové skupiny

Mnoho autorů zabývajících se vztahem dětí a médií často zdůrazňuje, že ze stanoviska společnosti bývají děti obecně zobrazovány dvěma způsoby, a to buďto jako snadno manipulovatelný a korumpovatelný „problém“, nebo jako zdroj naděje a pokroku, jehož fantazie, idealismus a kreativita je základem pro naši budoucnost.³

Dětství jako takové je z historického hlediska velmi mladým konceptem. Důkazem toho jsou především obrazy a malby, které až do 17. století děti vůbec nezobrazovaly či je zobrazovaly se zvláštními proporcemi – jako miniaturní muže a ženy. Už od středověku děti byly počínaje svým sedmým rokem života součástí dospělého světa – nosily stejné oblečení, věnovaly se stejným činnostem a byly povinny pracovat. Dětství tak bylo vnímáno jako krátké období života, na které se stejně tak krátce zapomínalo. Děti samozřejmě existovaly už před 17. stoletím, ale samotný koncept dětství ještě zkrátka nebyl vymyšlen.⁴

Jakési přetrvávající „nižší“ postavení dětí lze vysledovat například v umělecké tvorbě pro tuto věkovou skupinu. Tato tvorba je kritizována za svou pokleslou kvalitou i za mnohdy těsnou svázanost s reklamou a prodejem zboží. Produkci dětských rozhlasových obsahů (na rozdíl od mediálních obsahů v tisku, v televizi a na internetu) navíc není věnována dostatečná pozornost ze strany výzkumníků, což se projevuje kupříkladu v tom, že u pořadů pro děti není možné přesně zjistit jejich poslechovost či základní statistické údaje o jejich posluchačích, jak je tomu u jiných věkových skupin.

Moderní doba váže dětství s nevinností a s tím související potřebou opatrování a ochrany. Děti mají být chráněny před tématy, která neodpovídají jejich psychické vyspělosti (tj. násilí, sex, společenská tabu), což ale narušil příchod nových médií, jež poskytují přístup ke všem druhům informací téměř bez jakéhokoli omezení. Zatímco tradiční média se podrobují zákonům dané země a vlastním kodexům a zásadám dané mediální organizace, které určují, co se smí a nesmí dělat či vysílat v určitých částech dne, na internet se tato omezení nevztahují. Tématu současné ochrany dětí zákonem bude věnována třetí část této kapitoly.

³ DAVIES, Máire Messenger. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 3)

⁴ DAVIES, Máire Messenger. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 16–26)

1.1 Děti jako věková skupina

Dětství je univerzálně známý a uznávaný koncept, jež popisuje a zkoumá řada věd. Následující podkapitola proto nabídne definici tohoto pojmu ze tří hledisek – a to z hlediska sociologického, pedagogického a psychologického.

Za dítě je dle základního vymezení pojmu považován „*lidský jedinec v období od narození do 15 let; právně nezletilec*“.⁵ Období života nazývané dětství je pak podle **Sociologického slovníku** „*první úsek sociologického vývoje člověka počínající narozením a ukončený podle tradičního pojetí v sedmém roce života. Biologicky končí dětství pubertou, sociálně možností vlastního odpovědného života. (...) Ve všech kulturách je dětství obdobím domácí výchovy, primární socializace, kdy jsou dítěti zprostředkovány normy, hodnoty, jazyk, vzorce chování a základní dovednosti (výstavba základní struktury osobnosti). Významný vliv na průběh dětství mají socioekonomický status rodiny a metody socializace vztahované k pohlaví dítěte. Společnost vytváří pro dětství zvláštní podmínky (zákaz práce, absence trestní a právní odpovědnosti, povinná školní docházka)*“.⁶

Pedagogický slovník dětství nazývá „*počátečním obdobím životní dráhy každého jedince, začínající narozením a končící změnou dítěte v adolescenta (tj. asi ve věku 14–15 let). Jde o období intenzivního vývoje tělesného, intelektuálního, jazykového, emocionálního a sociálního, v jehož průběhu se formují rozhodující rysy osobnosti člověka. Na toto formování má zásadní vliv především rodina, dále širší sociální prostředí a také školní prostředí.*“⁷ A **Psychologický slovník** od Norberta Sillamyho rozvíjí pojem dětství následovně: „*Pod vlivem moderní psychologie není již dítě posuzováno jako dospělý, kterému chybí znalosti a soudnost, ale jako individuum, jež má svou vlastní mentalitu a jehož psychologický vývoj se řídí zvláštními zákony. Dětství je období nutné k přeměně novorozence v dospělého. (...) Lidská bytost potřebuje toto dlouhé období, aby pochopila a osvojila si složité kulturní struktury, kterým se bude muset přizpůsobit.*“⁸

⁵ Dítě. In: Psychologický slovník. Pavel Hartl a Helena Hartlová. Praha: Portál, 2000. (str. 117, upraveno)

⁶ Dětství. In: Sociologický slovník. Jan Jandourek. Praha: Portál, 2001. (str. 59)

⁷ Dětství. In: Pedagogický slovník. Jan Průcha, Eliška Walterová a Jiří Mareš. Praha: Portál, 2003. (str. 41, upraveno)

⁸ Dětství. In: Psychologický slovník. Norbert Sillamy. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. (str. 30)

Dětství se dále podle věku rozlišuje na novorozenecké období, kojenecké období, období batolete, období předškolní, období školního dětství a dospívání.⁹ Pro potřeby bakalářské práce se budeme zabývat jen obdobím mezi zhruba třetím a patnáctým rokem života, tedy obdobím předškolním a školním.

Předškolní období se nazývá věkem hry a trvá od tří let až do nástupu do školy. Dítě si v tomto období prohlubuje již naučené základní funkce a výrazně se u něj rozvíjí jemná motorika. První kontakt s dětmi a dospělými mimo rodinu vykonává pomocí her a kreseb, čímž se u něj rozvíjí kooperace a soupeření – dvě velmi důležité vlastnosti pro budoucí život. Dítěti se zdokonaluje slovní zásoba a řeč. Charakteristickými pro toto období jsou i velká živost a rozvinutá fantazie, které ještě nejsou omezené kázní a racionalitou. Právě představivost a neschopnost přesně si zapamatovat události vede k tomu, že si děti často k realitě přidávají své představy. Předškolní děti nevidí velký rozdíl mezi skutečností a fantazijní produkcí, přítomnost jistého nadpřirozena či magična jim dokonce pomáhá porozumět světu kolem sebe. Stejně tomu je i v případě neživých objektů, jimž jsou přičítány lidské vlastnosti. Mezi čtvrtým a pátým rokem života u dítěte roste zájem o mluvenou řeč. Poslouchá kratší pohádky, říkanky a zpívá kratší písničky. Rozvíjí se u něj také smysl pro humor.¹⁰

Důležitými pro rozvoj uvažování předškolních dětí jsou pohádky. Jejich děj je jednoduchý, řídí se jasnými, neměnnými pravidly a ukazují realitu světa srozumitelně, ačkoli často v mnohem lepším světle, než doopravdy je. Pohádkový svět přeneseně zobrazuje vztahy mezi lidmi a situace, do kterých se dostávají, ale formou, v níž se děti dokáží lehce orientovat a chápat ji. Postavy pohádek jsou dobré či zlé. Díky nim se děti vyrovnávají samy se sebou, se svými emocemi, vlastnostmi a chováním. Mnohokrát taktéž dochází ke ztotožnění s postavou, která zažívá obdobné problémy jako ony. Pohádky tedy předně dávají dětem naději, že vše nakonec dopadne dobře.¹¹

Nástupem do povinné školní docházky se hra mění v povinnost a školní úlohy, období školního dětství je proto nazýváno „věkem střízlivého realismu“ a etapou píle a snaživosti, kdy je hlavní motivací dítěte prosazení se mezi ostatními a dosažení dobrých výsledků. Mladší školní věk trvá dva roky (přibližně od 7 do 9 let). Během něj

⁹ VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010.

¹⁰ VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. (str. 141–175)

¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. (str. 183–187)

se děti adaptují na školní prostředí a vyrovnávají s velkou životní změnou. Následující střední školní věk (od 9 do 12 let) představuje počáteční roky studia na druhém stupni základní školy. Dítě je v této fázi života optimističtější a vyrovnanější, dochází k vývoji jeho osobnosti a přípravě na dospívání. Vedle toho se rozvíjí paměť a schopnost koncentrace a pozornosti.¹²

Poslední sledované období se nazývá pubescence, neboli raná adolescence či starší školní věk, a trvá od 12 let až do ukončení povinné základní školní docházky, tzn. přibližně do 15 let. Pubescenci lze dále rozdělit na dvě fáze: prepubertu, kdy dochází k rychlému tělesnému růstu a počátkům pohlavního dospívání (u děvčat mezi jedenáctým a třináctým rokem, u chlapců mezi dvanáctým a čtrnáctým rokem), a pubertu, která končí spolu s povinnou školní docházkou. V období puberty dochází rovněž k prvním krokům k výběru budoucího zaměstnání a kariéry. Starší školní věk je dále charakteristický hledáním vlastní identity a role ve společnosti, nejistotou ze sebe samotného a rozkolísaností názorů a nálad. Proces dospívání je však velmi individuální a může probíhat u každého člověka rozdílně.¹³

1.2 Děti jako posluchači a příjemci mediálních obsahů

Děti se učí a získávají slovní zásobu ze sledování a poslechu médií, promluvy svých rodičů a četby.¹⁴ Právě média vedle rodiny, vrstevníků a školy hrají významnou roli v procesu socializace, tj. utváření člověka. Vybavují je schopnostmi komunikace, myšlení a řešení problémů způsoby, které jsou společensky přijatelné a uznávané.¹⁵ Média dětem zprostředkovávají kulturu společnosti, v níž vyrůstají, a učí je se tomuto prostředí přizpůsobit.¹⁶ Přesně kvůli svému vlivu na psychický vývoj a myšlení dětí i dospívajících proto často média doprovází obavy a předsudky, a to z důvodů, jež už byly naznačeny na začátku této kapitoly.

¹² VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. (str. 177–198)

¹³ VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. (str. 199–232)

¹⁴ DAVIES, Máire Messenger. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 49)

¹⁵ VAŠUTOVÁ, Maria. Základy biodromální psychologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. (str. 305)

¹⁶ DAVIES, Máire Messenger. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 15)

Výběr toho, jaká média jedinec konzumuje, se liší s věkem. Menší děti jsou odkázané na volbu svých rodičů či rodiny, nejčastěji proto se zbytkem rodiny sledují televizi. Zatímco dříve bylo dětství a dospívání především věkem užívání audiovizuálních médií, dnes je patrný trend zvyšujícího se vlivu nových médií (internetu, MP3, iPodů apod.).¹⁷ Zatímco ještě v polovině minulého století hrála rozhlasová tvorba důležitou roli v životě rodin po celém světě (podle amerického výzkumu z poloviny minulého století byl poslech rozhlasu nejčastější večerní aktivitou dětí a mládeže mezi 8 a 16 lety)¹⁸, dnes tvoří rozhlasové pořady pouze dílčí procento mezi dětskými zábavními médii.¹⁹

Aby však přežilo nástup nových médií, muselo rádio nejdříve přestat být dekorací ve středu obývacího pokoje a stát se přenosným zařízením, které mohlo s posluchačem jít i tam, kam nedosahovalo televizní vysílání.²⁰

Podle výsledků *Výzkumu životního stylu dětí ve věku od 4 do 14 let* (tzv. LSS Děti – LifeStyle Survey), který pro Asociaci televizních organizací od roku 2008 provádí společnost Mediaresearch, dochází u této cílové skupiny k nárůstu konzumace televize a internetu, u nejmenších je sledování televize dokonce vůbec nejoblíbenější činností. Ze 716 dotázaných poslouchá rádio 6 procent, nejvíce pak děti ve věku od 10 do 14 let. Mluvené slovo (např. pohádky) poslouchají 4 procenta dotazovaných, nejvíce – 10 procent – děti ve věku od 4 do 6 let, s věkem se poslech snižuje. Nejstarší uváděná kategorie dětí už podle výsledků výzkumu mluvené slovo neposlouchá skoro vůbec. Obecně rádio, hudbu a mluvené slovo poslouchají více dívky než chlapci, kteří raději sledují televize nebo používají internet.²¹

Výsledky z roku 2011 ukázaly, že přibližně polovina všech dětí ve věku 4 až 14 let měla ve svém pokojíčku rádio (v rámci věže apod.). Poslechem rádia trávilo svůj volný čas denně 21 procent dětí, alespoň jedenkrát týdně 22 procent dětí a alespoň jednou měsíčně 11 procent dětí. Zbýlých 46 procent poslouchalo rádio méně často nebo

¹⁷ VAŠUTOVÁ, Maria. *Základy biodromální psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. (str. 305–326)

¹⁸ LEMISH, Dafna. *The Routledge International Handbook of Children, Adolescents and Media*. New York a Abingdon: Routledge, 2015. (str. 33)

¹⁹ SINGER, Dorothy G. a Jerome L. SINGER. *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc., 2001. (str.11–12)

²⁰ SINGER, Dorothy G. a Jerome L. SINGER. *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc., 2001. (str. 24)

²¹ Preference sledovanosti TV pořadů u dětí mladšího školního věku. [online]. Mediaresearch, 2013 [cit. 20-04-2015].

nikdy. Rádio také děti uváděly jako čtvrtý nejdůležitější zdroj, k němuž se obrací, pokud si chtějí odpočinout.²²

Dle zahraničního dotazníkového výzkumu prováděného ve 12 evropských zemích na dětech a mladistvých ve věku od 9 do 16 let jsou pro děti nejpřitažlivějšími tématy sport, hudba, zvířata/příroda, komedie/humor a akce/dobrodružství. Spolu s věkem se však přitažlivost k tématům typu akce/dobrodružství a zvířata/příroda snižuje. Jistý vliv na tematickou preferenci má také pohlaví – zatímco chlapci jsou ve svém výběru spíše orientovaní na akci a sport, dívky na hudbu, romanci a celebrity. Celkově však rozdíly v odpovědích jednotlivých pohlaví nejsou tolik výrazné. Jen velmi malé procento projevilo v dotazníku zájem o zpravodajství, což jen potvrzuje další z výzkumů, jenž tvrdí, že události zobrazované či popisované ve zprávách děti děsí.²³

Rádio a televize jsou jediná dvě existující média, která díky svému masovému dosahu poskytují obsah recipientům napříč sociálními vrstvami.²⁴ Rozhlas má však oproti televizi jasnou výhodu v tom, že rozvíjí schopnost imaginace. Pokud totiž zaznamenáváme informace pouze sluchem, naše představivost si k nim dosadí vlastní vhodné obrázky. Při sledování televize už nám jsou ale tyto obrázky zprostředkovány, a tak ke stimulaci naší mysli nedochází. Tato vynaložená aktivita navíc vytváří i jistý hlubší vztah mezi posluchači a poslouchaným pořadem. Samotný poslech tak vyžaduje mnohem více pozornosti, než akt dívání se. Rádio vytváří společnost, protože navazuje pocit blízkého kontaktu mezi moderátory a posluchači. Je přístupné a otevřené k účasti všem, přičemž nejdůležitější vliv má zejména v zemích, kde není vysoká míra gramotnosti.²⁵

Poslech rádia (i akt poslechu obecně) je však v současné době už spíše sekundární aktivitou, která pouze v pozadí doprovází primární aktivity, jako řízení auta, přípravu večeře či čtení.²⁶ Pro zdravý vývoj dětí je důležitá také hudba, která může sloužit jako

²² KUNCOVÁ, Jana. Děti a média: vyhrávají televize a internet. Mediaguru [online]. 27-03-2012 [cit. 19-04-2015].

²³ LIVINGSTONE, Sonia a Moira BOVILL. Children and their changing media environment: A European comparative study. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 2001. (str. 141–157)

²⁴ DAVIES, Máire Messenger. Children, Media and Culture. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 55)

²⁵ HENDY, David. Radio in the Global Age. Malden, MA: Blackwell Publishers Ltd., 2000. (str. 1–3, 116–122)

²⁶ WARREN, Steve. Radio: The Book. Boston: Focal Press, 2005. (str. 9–13)

doprovod ke hře, návod k pochopení vlastních emocí či nástroj k navázání vztahů s vrstevníky.²⁷

Z uměleckého hlediska nabízí tvorba pro děti množství motivů, jež už nejsou tolik zajímavé v dílech pro dospělé, kteří už kvůli svým zkušenostem nemusí najít zalíbení ve fantasknosti, dobrodružství, překračování hranic a zábran či poznávání dosud neznámého. Hrdiny dětských příběhů jsou hračky, zvířata či děti samy. Jazyk těchto příběhů je přístupný a srozumitelný všem dětem, důraz je tak kladen obzvláště na jednoduchost.²⁸ Základem dětských programů jsou emoce, které pomáhají dětem k tomu, aby si informace lépe zapamatovaly.²⁹

Produkce a vysílání pořadů pro děti jsou základem fungování médií veřejné služby po celém světě, výjimkou není ani Český rozhlas. V zákoně upravujícím jeho fungování je stanoveno: „*Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména (...) e) výroba a vysílání zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.*“³⁰ V mnoha zemích jsou však pořady pro děti na veřejnoprávních stanicích častokrát omezeny jen na ranní (a o víkendu dopolední) blokové vysílání, a odběrateli tak v mnoha případech nezbyvá, než přejít ke komerčním stanicím, které nabízejí celodenní vysílání pro děti.³¹

1.3 Ochrana dětí zákonem

Dětství přináší práva, která jsou specifická pro tuto věkovou skupinu a která nejsou poskytována dospělým. Základním dokumentem stanovujícím občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí, jež uznávají státy po celém světě, je *Úmluva o právech dítěte* z roku 1989. Pro potřeby této práce je nejdůležitější článek 17, který říká:

²⁷ LEMISH, Dafna. *The Routledge International Handbook of Children, Adolescents and Media*. New York a Abingdon: Routledge, 2015. (str. 137)

²⁸ DAVIES, Máire Messenger. *Children, Media and Culture*. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 132 – 138)

²⁹ DAVIES, Máire Messenger. *Children, Media and Culture*. Maidenhead: Open University Press, 2010. (str. 160)

³⁰ Zákon o Českém rozhlasu

³¹ LIVINGSTONE, Sonia a Moira BOVILL. *Children and their changing media environment: A European comparative study*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 2001. (str. 141 – 157)

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají důležitou funkci hromadných sdělovacích prostředků a zabezpečují dětem přístup k informacím a materiálům z různých národních a mezinárodních zdrojů, zejména takových, které jsou zaměřeny na rozvoj sociálního, duchovního a mravního blaha dítěte a také jeho tělesného a duševního zdraví. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, povzbuzují:

- a) hromadné sdělovací prostředky k šíření informací a materiálů, které jsou pro dítě sociálně a kulturně prospěšné a které odpovídají duchu článku 29 této úmluvy,
- b) mezinárodní spolupráci při tvorbě, výměně a rozšiřování takových informací a materiálů z různých kulturních, národních a mezinárodních zdrojů,
- c) tvorbu a rozšiřování knih pro děti,
- d) hromadné sdělovací prostředky k tomu, aby braly zvláštní ohled na jazykové potřeby dětí náležejících k menšinové skupině či domorodému obyvatelstvu,
- e) tvorbu odpovídajících zásad ochrany dítěte před informacemi a materiály škodlivými pro jeho blaho, majíce na mysli ustanovení článků 13 a 18 této úmluvy.

Tomu, kterými zákony jsou děti chráněny a kdo a jak kontroluje obsah vysílání v České republice, se věnuje internetový projekt **Děti a média**, který vznikl pod záštitou Rady pro rozhlasové a televizní vysílání jako „platforma pro prezentaci a výměnu odborných názorů, jež si zároveň klade za cíl nabídnout pomoc a informace rodičům, kteří chtějí eliminovat rizika negativního působení médií na děti“³². Na webové stránce jsou k vidění rovněž konkrétní případy odvysílání problematických audiovizuálních pořadů, a to v rámci nekomerčního vysílání i reklamy.

Dětská diváci jsou před negativními dopady médií chráněni zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, dále zákonem č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání, a zákonem č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy. Konkrétně v případě Českého rozhlasu popisuje vzdělávací a výchovnou hodnotu pořadů zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu a kodex Českého rozhlasu.

Kodex Českého rozhlasu, který upravuje práva a povinnosti organizace a jejich zaměstnanců vůči k veřejnosti, definuje vysílání pro děti v článku 3 následovně:

Čl. 3
Zvláštní pozornost dětskému posluchači

3.1 Český rozhlas považuje za svou povinnost vůči dětskému posluchači především pomáhat mu objevovat a přijímat za vlastní základní etické hodnoty demokratické společnosti. Tomuto úkolu přizpůsobuje skladbu a charakter pořadů určených dětským posluchačům.

3.2 Český rozhlas nabízí dětským posluchačům především zprostředkování

³² Webová stránka Děti a média (upraveno)

tradice české i světové pohádky, rozhlasové hry pro děti a mládež, soutěže, vzdělávací a výchovné pořady. Přispívá rovněž ke kulturní orientaci a popularizaci sportu mezi dětmi a dospívajícími. Za důležitý závazek v této oblasti považuje vytváření podmínek pro rozvinutí původní tvorby adresované dětem a mládeži. Tento závazek je umocněn vědomím, že Český rozhlas je v tuzemsku hlavním a prakticky jediným stálým producentem rozhlasové tvorby pro děti a mládež.

3.3 Při tvorbě programu pro děti a mládež uvádí Český rozhlas ukázky možností integrovaného soužití zdravých dětí s dětmi zdravotně postiženými a napomáhá národnostní a etnické toleranci.

3.4 Jsou-li v čase bezprostředně před vysíláním pořadů pro děti a mládež nebo po něm zařazeny komerční části programu (čl. 14.1 až 14.8), nedopustí Český rozhlas uvádění takového obsahu, který by mohl nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže, případně v dětech přímo či nepřímo vyvolával pocity méněcennosti, pokud nezískají propagované zboží či službu.

V článku 21, který pojednává o pravidlech při nahrávání, ochraně zdroje a původu informací, jsou čtyři body věnovány nahrávání s dětmi a nezletilými:

21.20 Nezletilý může být způsobilý posoudit svoji účast na nahrávání v závislosti na stupni rozumových a volních schopností, kterých s přihlédnutím k věku i individuální vyspělosti dosáhl. Rozhodnutí, zda k nahrávání postačí jeho souhlas, nebo bude nezbytné vyžádat souhlas zákonného zástupce, záleží především na charakteru pořadu, případně podmínkách nahrávání. Pokud není nezletilý s ohledem na charakter pořadu nebo podmínky nahrávání schopen zcela posoudit všechny podstatné aspekty své účasti nebo o tom vyvstanou pochybnosti, musí si Český rozhlas vyžádat souhlas zákonného zástupce. Zpravidla bude dovoleno nahrávat s nezletilými bez souhlasu zákonných zástupců ve zpravodajství a publicistice, pokud se jedná o problematiku přiměřenou rozumové a volní vyspělosti odpovídající věku dítěte, zatímco souhlas bude nezbytné vyžádat při nahrávání uměleckých pořadů. Český rozhlas si vždy vyžádá souhlas zákonného zástupce osoby mladší 18 let, jestliže se má nahrávání uskutečnit ve studiích Českého rozhlasu nebo ve zvláštních objektech veřejně nepřístupných v době nahrávání a sjednaných pro účely nahrávání.

21.21 Při nahrávání rozhovoru s dětmi je nezbytné vyloučit nátlak, a to i nepřímý, vyplývající například z prostředí, v němž se má rozhovor uskutečnit. Českému rozhlasu není dovoleno vystavovat děti žádné manipulaci.

21.22 Český rozhlas musí zabezpečit, aby se účinkující děti při nahrávání nestaly objektem psychického nebo dokonce fyzického násilí. Nahrávání naplánuje tak, aby účinkující děti nebyly přetěžovány a nebyly vystaveny vlivům, které by mohly negativně působit na jejich vývoj.

21.23 Zákonným zástupcům nezletilých Český rozhlas na jejich žádost vždy obratem poskytne informace o účasti dětí na nahrávání. Pouze za existence podmínek předvídaných v čl. 21.11 (například týrané dítě) takovou informaci i bez předchozí dohody s nezletilým odmítne poskytnout.

Zákonné úpravy vytvářejí podmínky, které mají zamezit nekontrolovatelnému a neomezenému šíření potenciálně škodlivých a nebezpečných audiovizuálních mediálních obsahů. V žádném případě ale nemohou nahrazovat a také nenahrazují

výchovnou roli rodiny, jen vytváří základní pojistku. Na to, zda provozovatelé vysílání tyto zákony dodržují, dohlíží již zmíněná Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.

Rada se ve svém stanovisku ze 17. prosince 2013 vyjadřuje k definici pojmu rozhlasový pořad pro děti následovně: *„Pořad pro děti je pořad, který je vyroben a určen pro diváky mladší 12 let a je obsahově a formálně přizpůsoben zralosti osob této věkové kategorie.“* Stanovisko rovněž připomíná, že ačkoli zákon o České televizi i zákon o Českém rozhlasu hojně užívá termínu „pořad pro děti“, ani jednou v nich není uvedeno, co se termínem vlastně myslí. Dále je řečeno: *„Pořadem určeným pro děti bude audiovizuální tvorba, která si klade za cíl oslovit dětského diváka. U takového pořadu lze konstatovat, že spoludiváctví dospělého je nadbytečné. Pro dítě je obsah pořadu bezpečný a srozumitelný bez toho, aniž by byla nezbytná podpora dospělého diváka.“* Za pořady pro děti nelze podle Rady pro rozhlasové a televizní vysílání automaticky považovat pohádky, které mají v současné době spíše charakter rodinné zábavy. Pořad pro děti musí navíc splňovat podmínku, že vedle bezpečného zaplnění volného času dítěte usiluje o jeho vzdělání a morální a sociální rozvoj. Takový pořad by měl být *„komplexně koncipován pro diváka mladšího 12 let – tedy svým obsahem (pojdnávaným tématem), použitými audiovizuálními a jazykovými prostředky, způsobem narace, stopáže, způsobem zařazení do vysílání, včetně vysílacího času, a prezentací pořadu“*.³³

³³ Stanovisko Rady přijaté dne 17. prosince 2013 k výkladu pojmu pořad pro děti. In: Rada pro rozhlasové a televizní vysílání [online]. 17-12-2013 [cit. 13-04-2015].

2. Vývoj rozhlasového vysílání pro děti od svého vzniku v roce 1925

2.1 Počátky vysílání (1925 - 1938)

Radiojournal, předchůdce dnešního Českého rozhlasu, byl svým vznikem v roce 1923 vůbec jedním z prvních v Evropě. Počáteční roky jeho působení provázelo úspěšné i neúspěšné experimentování a hledání způsobu, jak k rozhlasu přilákat dostatek posluchačů. Vysílání bylo zprvu ryze hudebního charakteru, postupně se začalo přidávat zpravodajství, pohádky pro děti a poučení pro rodiče. Středeční a sobotní večery od čtvrt na osm byly věnovány výhradně dětským besídkám.³⁴ Mluvené slovo, kterému trvalo, než našlo své místo v rámci programu, bylo v roce 1924 zastoupeno drobnými recitacemi, četbou literárních ukázek a vypravováním pohádek – nejdříve v podání hlasatelky Emílie Tučkové, později v provedení Adolfa Dobrovolného. Po A. Dobrovolném vypravovaly pohádky každé úterý a pátek B. Částková, *Pohádku o princezně Pampelišce* dokonce sám autor – Jaroslav Kvapil.³⁵

Když bylo 1. září 1925 zahájeno pravidelné vysílání pro děti, zaznamenalo ihned velký úspěch. Zasloužil se o to především Jan Vavřík, redaktor dětské rubriky v deníku *Národní politika*. J. Vavřík, vystupující pod pseudonymem **strýček Václav**, byl původním povoláním učitel a skrze své pedagogické zkušenosti se mu dařilo přilákat k poslechu nejen dětské posluchače, ale i dospělé. Sám připravoval obsah pro vysílání a aktivně odpovídal na dotazy a podněty z dopisů svých posluchačů. Rozhlas v tomto roce též navázal spolupráci s dětským loutkovým divadlem. Představení, přizpůsobená rozhlasovým podmínkám, probíhala každou sobotu. První hrou byl *Pan Franc ze zámku* od Matěje Kopeckého, která se vysílala 3. září 1925.³⁶

Úspěch dětského vysílání nakonec podnítilo založení odborného rozhlasu, který se stal součástí školní výuky. **Školský rozhlas**, seznamující prostřednictvím rádiových vln dětské posluchače s výraznými osobnostmi vědy a kultury, započal své zkušební

³⁴ PATZAKOVÁ, A. J. Prvních deset let československého rozhlasu. Praha: Radiojournal, 1935. (str. 14, 47–48)

³⁵ MARŠÍK, Josef. Průkopníci rozhlasového vysílání 1923–1925. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 41)

³⁶ PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: 1923–1993*. Praha: Český rozhlas, 1993. (str. 34)

vysílání v listopadu 1926.³⁷ Technický ředitel rozhlasu Eduard Svoboda komentoval ve věstníku Radiojournal³⁸, v článku *Výchova mládeže rádiem*, využití rozhlasu při školním vyučování následovně: „*Je vhodné uvažovati, jakou úlohu by mohl hrát rozhlas ve školách a jak by působil na děti. Myslím totiž, že se rozhlasová přednáška stane integrující součástí vyučování, jakmile se rozhlas vžije a přestane být pouhou zajímavou novinkou. Rozhlasem mohly by děti slyšet největší autority kteréhokoliv oboru. Mnoho ovšem záleží na schopnostech přednášejícího, aby udržel zájem, poněvadž je vyloučen přímý styk, který poskytuje škola. (...) Největší význam má však rozhlas pro správné vyslovování naší řeči. (...) Dále touha dětí zvědět o cizích krajích a lidech stane se první setbou, která přinese neočekávané ovoce. Děti nejsou rády vychovávány, dávají přednost zajímavým vypravováním. Vykládejme jim proto dobrodružnou povídku a na konec vysvětleme, že jde o skutečný příběh z dějin. (...) Všeobecný vliv rozhlasu na děti můžeme srovnat s účinkem velké lidové knihovny každému přístupnému, i zde se dostaví výsledky teprve postupem doby.*“³⁹

Efektivnost programu si programové vedení mělo možnost vyzkoušet v rámci propagačního týdne Radiojournalu, který se konal mezi 29. listopadem a 5. prosincem roku 1926. Na každý z těchto dnů byl připraven zkušební pořad *Rozhlas pro školy*, jenž byl následně odvysílán na všech stanicích rozhlasu (tehdy Praha, Brno a Bratislava) od 10 do 11 hodin pro české a od 11 do 11:20 pro německé školy. Relace byly rozděleny na část přednáškovou, hudební a recitační. Na základě zkušeností získaných z této akce začalo o pár let později pravidelné vysílání školského rozhlasu.

Vysílání pro děti na konci roku 1926 nadále dominovaly oblíbené besídky strýčka Václava, které se čas od času vysílaly živě za účasti dětí ze sálu Radiopaláce na dnešní Vinohradské třídě. Na jejich přípravě se také začal podílet herec Vlasta Burian. Vavřík do pořadu zval například lékaře, kteří dětem radili, jak pečovat o chrup atp., spisovatel Reiniš jim vyprávěl o životě lesních zvířat a odborný učitel Holík je zase seznamoval zábavnou formou s neznámými živočichy.⁴⁰ K již tradičnímu vysílání upravených her pro loutková divadla se přidaly hudební besídky v režii profesora pražské konzervatoře Adolfa Cmírala, jež měly v dětech probouzet zájem a nadšení pro kvalitní hudbu, často

³⁷ MARŠÍK, Josef. Průkopníci rozhlasového vysílání 1923–1925. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 15)

³⁸ Programový časopis Radiojournalu, který vycházel od roku 1925 s měsíční periodicitou.

³⁹ PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: 1923–1993*. Praha: Český rozhlas, 1993. (str. 34)

⁴⁰ PATZAKOVÁ, A. J. Prvních deset let československého rozhlasu. Praha: Radiojournal, 1935. (str. 460–463)

doprovázenou recitacemi.⁴¹ Dvě až tři besídky do měsíce přinášely výběr lidových písní a ukázky z předních českých skladeb (na programu tak byla kupříkladu díla Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka či Zdeňka Fibicha).⁴²

Vzdělávání a výchova dětských posluchačů pokračovala obdobně i v letech 1928 až 1929. Pravidelné relace byly tehdy vysílány třikrát týdně v blocích pořadů zaměřených podle věku na děti a na mládež.⁴³ Pražský strýček Václav vedle toho dostal kolegu v podobě brněnského strýčka Tomáše. Jejich relace obsahovaly besídky, hry, pohádky a jednou týdně adaptované loutkové divadlo (př. *Kašpárek a perníková chaloupka* autora Vojty Mertena⁴⁴).

Dne 28. října 1928 byl v Praze učiněn první praktický pokus s vysíláním rozhlasu pro školy, který měl v dětech vzbuzovat zájem o učení a podněcovat soutěživost mezi školami. V rozhlasovém věštníku číslo 46 se o této události psalo následující: „*Pražský RJ zavádí letos jako novinku rozhlas pro školy, který se bude vysílati v hodinách dopoledních. Program tohoto rozhlasu bude volen jako doplněk školského vyučování. Bude zábavně poučného rázu a bude určen k hromadnému poslechu na školách. Tento rozhlas je myšlen jako příprava k pravidelnému školskému rozhlasu, který chystá ministerstvo školství a národní osvěty v dohodě s Radiojournalem.*“⁴⁵

Po déle než roční přípravě zahájil v únoru 1932 **školský rozhlas** pravidelné vysílání. Podobně jako u jiných odborných programů k němu byl na základě dohody Radiojournalu a ministerstva školství založen řídicí správní výbor, vlastní vysílání však bylo připravováno v budově rozhlasu. V říjnu 1931 bylo stanoveno, že školský rozhlas bude vysílat v Praze, Brně, Bratislavě a Ostravě. Pro první stupeň byla od školního roku 1931/1932 připravena relace s mluveným slovem a hudbou. Populární postavičku Kašpárka nahradila dvojice Amplionka a Krystálka, která měla děti zábavnou formou vzdělávat. Profesor Leopold Ambrož učil od roku 1932 děti zpěvu, o rok později jeho kurz nahradila nauka o hudebních nástrojích se skladatelem Jaroslavem Křičkou. František Flos pro školský rozhlas připravoval historické hry (např. *Korunovační*

⁴¹ MARŠÍK, Josef. Stabilizace vysílání 1926–1929. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 75)

⁴² PATZAKOVÁ, A. J. Prvních deset let československého rozhlasu. Praha: Radiojournal, 1935. (str. 133–135)

⁴³ MARŠÍK, Josef. Stabilizace vysílání 1926–1929. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 81)

⁴⁴ Webová stránka Příběh rozhlasu

⁴⁵ PATZAKOVÁ, A. J. Prvních deset let československého rozhlasu. Praha: Radiojournal, 1935. (str. 463–468)

slavnost Václava II., Volba Jiříka z Poděbrad, Ze života v pražském Ungeltě atp.). Kromě toho se vysílaly reportáže ve formě krátkých scén (např. *Ve sklárně, Náš chléb, Na palubě parníku*) a později i v takzvaných scénách rozhlasových (např. *Raketový let do stratosféry, V Radiojournale, Veselé kousky opičáka Koko*).⁴⁶

Ve 30. letech se pro děti a mládež od 6 do 15 let vysílalo každý den v týdnu. Dle dohodnutého plánu se uváděly hudební, literární, vědecké a historické pořady, které pokrývaly širokou škálu rozhlasových žánrů a žánrových forem (nově např. vyprávění či hudební výklady). Vedle vysílání pro školy Radiojournal dále přenášel mimoškolní besídky a hry. Na konci 30. let patřilo pořadům pro děti a mládež ve školním a mimoškolním čase osm hodin z celkového týdenního programu – což bylo více, než náleželo nejsilnějšímu odbornému rozhlasu té doby, zemědělskému rozhlasu.⁴⁷

2.2 Od okupace po konec 50. let (1938–1958)

Vzhledem ke státoprávní změně na konci 30. let došlo i v rámci Radiojournalu k několika organizačním změnám. Po krátkém období s názvem Česko-Slovenský rozhlas se valná hromada k 10. červnu 1939 usnesla na změně názvu společnosti na Český rozhlas, s. r. o.⁴⁸ Na jaře roku 1940 byla zřízena programová intendantura, která ve své podstatě řídila a kontrolovala celé vysílání. Veškeré pořady Českého rozhlasu byly cenzurovány v několika úrovních – protektorátními a nacistickými cenzory, a dále i nacistickou odposlouchávací službou. Později se do vysílání dostaly pouze projevy natočené na desku, u nichž se porovnával mluvený text s psaným a posuzoval způsob projevu.⁴⁹

Školský rozhlas, který od roku 1937 řídil Jindřich Heller, se dělil na tři vysílání: pro školy obecné, pro školy měšťanské a nižší střední a pro vyšší třídy střední školy. V porovnání s dřívějšími lety vysílání kladlo větší důraz na výuku a vzdělání, od lehčího, uměleckého programu se upustilo. Odpolední vysílání školského rozhlasu a rozhlasu pro mládež probíhalo pětkrát týdně. Bedřich Pěkný, který v této době stál

⁴⁶ PATZAKOVÁ, A. J. Prvních deset let československého rozhlasu. Praha: Radiojournal, 1935. (str. 591–609)

⁴⁷ HRAŠE, Jiří. Profesionalizace vysílání 1930–1938. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 128)

⁴⁸ HRDLIČKA, František. Rozhlas v okupaci 1939–1945. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 157)

⁴⁹ HRDLIČKA, František. Rozhlas v okupaci 1939–1945. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 160)

v čele rozhlasu pro mládež, založil *Klub zvědavých dětí*.⁵⁰ Školní rok 1942—1943 znamenal po školský rozhlas další časové a obsahové změny. Pořady byly vysílány každý den kromě neděle na všech stanicích Českého rozhlasu od 10:00 do 10:30. Říjen 1942 se nesl v duchu kreativity, soutěžení a spořivosti. Svaz spořitelů totiž v Praze vyhlásil ve spolupráci s Českým rozhlasem soutěž o nejlepší rozhlasovou hru pro mládež, a to právě s námětem spořivosti. Do soutěže bylo přihlášeno 217 prací, z nichž vybrané byly odehrány ve vysílání rozhlasu pro školy a mládež. Celkový vítěz ovšem nebyl nikdy vyhlášen.⁵¹

Po skončení války se rozhlas snažil pozvolna vzpamatovat z jejích následků a reorganizovat strukturu fungování celé instituce i vlastní vysílání. V lednu 1946 se v Praze na programové poradě zástupců krajských rozhlasů za účasti ministra informací Václava Kopeckého a šéfa IV. odboru ministerstva Ivana Olbrachta vyhlásila nová politická a programová linie Českého rozhlasu. Třetí z hlavních sedmi bodů byl následující: „*Věnovat rozsáhlou péči otázkám dospívající i školní mládeže a pečovat o uplatnění rozhlasu v rámci školy co nejobširněji.*“⁵² Organizačně se rozhlas vrátil ke své předválečné struktuře. Školský rozhlas, stále vedený Jindřichem Hellerem, připravoval vysílání pořadů pro všechny stupně škol ve spolupráci s ministerstvem školství a ministerstvem informací. Novinkou bylo zavedení vysílání pro mateřské školy v roce 1947. Rozhlas tedy na konci 40. let vysílal pořady pro děti a mládež od mateřských až po vyšší odborné školy.⁵³

Dva měsíce po komunistickém převratu byl rozhlas zákonem č. 137/1948 Sb. zestátněn, ustaven jako **Československý rozhlas** a do jeho čela na pozici generálního ředitele jmenován Bohuslav Laštovička. Poprvé ve své historii měl rozhlas k dispozici dva programové okruhy – hlavní vysílací okruh Praha I se zpravodajstvím, který se orientoval spíše na politiku, a vedlejší vysílací okruh Praha II s programy oddechového a rekreačního charakteru. V praxi však byl druhý program slyšitelný jen na velmi omezeném území, a tak místo dvou paralelně fungujících programů druhý vysílací okruh pouze doplňoval ten první. Školskému rozhlasu patřilo půlhodinové vysílání

⁵⁰ HRDLIČKA, František. Rozhlas v okupaci 1939–1945. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. str. 160)

⁵¹ HRDLIČKA, František. Rozhlas v okupaci 1939–1945. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 167)

⁵² JEŠUTOVÁ, Eva. Budovatelský rozhlas 1945–1948. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 193)

⁵³ JEŠUTOVÁ, Eva. Budovatelský rozhlas 1945–1948. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 195)

každý všední den od 10 hodin dopoledne. Od května 1945 bylo jeho obsahem především zpravodajství ministerstva školství a osvěty, v němž byly předávány informace o opatřeních pro úřady, školy a ústavy.⁵⁴

Vzdělávací programy obecně se od roku 1948 zcela orientovaly na „*podporu vládního programu, budování republiky, výchovu ke státnosti, prohlubování sociálního cítění a znalosti socialismu.*“ Odborné rozhlasové pořady představovaly pro systém trvalý problém, jelikož jejich redaktoři byli pouze externí spolupracovníky, a rozhlas proto nemohl do jejich relací náležitě zasahovat. Školský odbor, nazývaný také odbor pro školy a mládež, se pohotově přizpůsobil tehdejšímu společenskému podání a připravoval různé pořady pro všechny stupně škol. Místo zpestření školní výuky vlastivědnými či uměleckými pořady ale školský rozhlas od roku 1945 poskytoval stále více témat ideologických. Takzvané relace aktuálně výchovné vznikaly v participaci všech stanic českých i slovenských.

Pořady školského rozhlasu se rozdělovaly na čtyři skupiny: **pořady pro školy mateřské a nižší stupeň odborných škol** (šlo hlavně o pohádky a scénky), **pořady pro vyšší stupeň obecných škol** (zde program tvořily pohádky, scénky, vlastivědné pořady a pořady s historickou i současnou tematikou), **pořady pro měšťanské a nižší střední školy** (zaujímající témata vlastivědná, zeměpisná, dějepisná, přírodovědná, technická, z kulturní historie nebo občanské výchovy) a **pořady pro vyšší školy střední a školy odborné** (pro které vznikala rozhlasová pásma, pořady o česko-slovenské vzájemnosti či technické civilizaci, politické aktuality a kulturní informace). Připravována byla rozličná ranní hlášení školského rozhlasu, která se věnovala aktuálním otázkám a činností žákovských samospráv a vedle rozhlasových pracovníků v nich dostávali slovo i studenti, profesori a významní umělci současnosti. V pravidelném programu školského rozhlasu byla hudební výchova, sobotní hry pro mládež, nedělní pohádky, besídky pro nejmenší, večerní pohádky a večerní pořady pro dospělejší mládež. Významným počinem pro školský rozhlas bylo vysílání jazykových kurzů ruštiny, angličtiny, polštiny a mimořádně i kurzů Morseovy abecedy. V roce 1948 se vysílalo osm typů pořadů pro děti a mládež. Pro své vlastní vysílání našel prostor ve vysílacích časech školského rozhlasu též Svaz české mládeže, jenž se zaměřoval zejména na

⁵⁴ JEŠUTOVÁ, Eva. Budovatelský rozhlas 1945–1948. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 201)

zpravodajství a přednášky.⁵⁵ Vzdělávat děti v komunistickém duchu se prostřednictvím rozhlasu snažila vedle Svazu české mládeže i organizace Pionýr.

Na základě ustanovení ministerstva školství, věd a umění se od školního roku 1948–1949 stal poslech školského rozhlasu pro první dva stupně škol povinným.⁵⁶

V dubnu roku 1952 prošel Československý rozhlas zásadní reorganizací, při níž vznikly čtyři hlavní redakce: **politická, literárně-dramatická, hudebního vysílání a vysílání pro děti a mládež.**⁵⁷ *Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež* (HRDM) navazovala na osvědčenou činnost školského rozhlasu. Jejím základem nadále zůstávalo vysílání pro školy. Hlavní redakce se dále rozdělovala na **redakci pionýrskou** (se zaměřením na děti ve věku od 6 do 14 let), **redakci vysílání pro mládež** (ve věku od 15 až 30 let), **literární redakci pro mládež, hudební redakci pro mládež a vzdělávací redakci pro mládež** (z níž později vznikla redakce *Věda a technika mládeži*).⁵⁸

Od počátku 50. let začal Československý rozhlas rozšiřovat svá vysílání na množství krajských programů a několik vysílacích okruhů. Na jaře roku 1954 přibyl taktéž národní okruh Praha III, který už na konci téhož roku vysílal kolem 20 hodin denně, ačkoli zatím pouze pořady přebírané z okruhů Praha I a Praha II.⁵⁹

Podobu vysílání pro děti a mládež určovaly v polovině minulého století tři významné rozhlasové osobnosti: Jindřich Heller, dlouholetý metodik celého systému školského rozhlasu, Josef Kolář, pedagog a jeden z tvůrců rozhlasového pásma, a Miloslav Disman, pedagog a představitel myšlenky výchovy dětí uměním. Školský odbor měl výhodu, že ho poměrně málo zasáhla vlna čistek a personálních výměn, a proto se ve vysílání zachovala značná kontinuita. Rozhlas pro školy navazoval na svou dvacetiletou tradici s podporou nového politického režimu. Podle ministerské směrnice vydané v srpnu 1951 se „na školách mateřských a národních zavádí do rozvrhu povinný poslech rozhlasu pro školy. Středním školám se doporučuje výběrový

⁵⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. Budovatelský rozhlas 1945–1948. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 220–223)

⁵⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. Budovatelský rozhlas 1945–1948. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 224)

⁵⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada Publishing, 2011. (str. 270)

⁵⁸ BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 246)

⁵⁹ BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 252)

*poslech rozhlasu pro školy.*⁶⁰ Program se rovněž příliš nezměnil. Osmá hodina ranní patřila *Hlášení školám*, později pořadu *Děti vám zpívají* či kurzům ruštiny. Pořady určené na pomoc při výuce byly vysílány mezi tradiční desátou a jedenáctou hodinou dopolední. Většina pořadů měla formu rozhovorů, scének či pásem (mezi nimiž dominovala naučná a výchovná pásma Josefa Koláře, např. *V zemi sopek a ledovců* či *Krev – dárce života*).⁶¹

Program školského rozhlasu pro střední stupně škol se pomalu tematicky vzdaloval od školských osnov a přecházel k vysílání zájmových kroužků. V tomto období vznikl pořad *Pohledy do světa*, seznamující s životem mládeže v cizích zemích, nebo například relace *Koncerty pro mládež*, která měla v československé mládeži podnítit lásku k českým a ruským hudebním klasikům.⁶² Kolem roku 1952 se ale i vysílání pro mládež pod tlakem mládežnických organizací výrazně politizovalo – asi největší ukázkou toho bylo heslo užívané na konci každého pásma *Sovětsí pionýři naším příkladem*, které znělo: „*Tak tomu je, protože o naše děti pečuje největší člověk na zemi – Stalin.*“⁶³

Vysílání pro děti se nezaměřovalo pouze na vzdělávání a pohádky, ale také mezi dětmi aktivně propagovalo zapojení do boje proti kapitalismu. Tehdy šířené lživé zprávy o nekalých činech Západu vedly k dětským protestním akcím, mezi jejichž hesly bylo například: „*Nedovolíme, aby americké bakterie vraždily korejské děti!*“ V den narozenin Klementa Gottwalda roku 1952 byla odvysílána krátká hra pro děti s názvem *Komíny Gottwaldovy*, která oslavovala práci a soudružskou sounáležitost.⁶⁴

Oblast dětského vysílání prošla v roce 1952 další organizační změnou. Odbor pro mládež se podle moskevského vzoru přejmenoval na *Hlavní redakci pro děti a dorost*, pod níž spadaly **redakce pro školy**, **literární redakce** (připravující pro školský rozhlas tradiční nedělní pohádku, sobotní odpolední hru, dětský magazín *Kohoutek*, literární besídky, četbu na pokračování a informativní měsíčník *Knihy – naši přátelé*), **hudební**

⁶⁰ BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 269)

⁶¹ BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 270)

⁶² BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 270)

⁶³ Webová stránka Příběh rozhlasu

⁶⁴ Webová stránka Příběh rozhlasu

redakce (jejímž vlajkovým pořadem byly již zmíněné *Koncerty pro mládež* a dále *Toulky s písničkou*), **vzdělávací redakce** (pravidelně přispívající do vysílání pro školy a nadto produkující vlastní půlhodinové pořady z oboru vědy a techniky, z nichž později vznikl velmi populární *Meteor*), **pionýrská redakce** (redakce aktuální publicistiky z dětského prostředí, také známa jako *Pionýrská jitřenka*, která se v pozdějších letech stala průkopníkem takzvaných „reportáží pravdy“) a **redakce pro mládež** (produkující publicistické pořady pro mládež od 15 do 25 let).⁶⁵

Až do konce 50. let se programové schéma vysílání pro děti a mládež Československého rozhlasu příliš neměnilo, avšak postupné uvolňování společenských poměrů přímo vedlo k odlehčení samotného vysílání a ke vzniku řady nových pořadů na počátku 60. let.

2.3 Rozhlas od 60. let 20. století do současnosti (1958–)

S příchodem 60. let se rozhlas stal samostatnou ústřední organizací pod přímým řízením ústředního výboru KSČ. Vysílání se ubíralo k větší civilnosti, pohotovosti, kritičnosti a přímosti. S rozvojem technických možností se otevřely také nové metody příprav pořadů. Vznikaly nové formáty naukových a zábavních pořadů, umělecká tvorba sbírala mezinárodní ocenění a posílilo živé vysílání.⁶⁶

Hlavní redakce pro děti a mládež (dále HRDM) — která byla založena počátkem padesátých let spojením dřívějšího školského rozhlasu, skupiny PRSK (programové skupiny pro mládež) a několika členů mládežnické redakce při politickém zpravodajství — měla pestrou programovou skladbu. Tvořily ji hry, pohádky pro děti a mládež, hudebně- a literárně-vzdělávací pořady, školské vysílání, *Hovory s rodiči*, pořady o vědě a technice, vysílání pro vojáky a publicistika. Všechny pořady a rubriky HRDM v této době musely splňovat vysílací požadavky „*ideově-politického působení na děti a mládež*“ a zároveň do vysílání zahrnovat výročí či významné celostátní akce, jako byly kupříkladu spartakiády, osvětové kampaně, naukové pořady apod.⁶⁷

⁶⁵ BĚHAL, Rostislav. Rozhlas po nástupu totality 1949–1958. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 271)

⁶⁶ RYKL, Milan. Renesance rozhlasu 1959–1968. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 289)

⁶⁷ RYKL, Milan. Renesance rozhlasu 1959–1968. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 312)

Redakce se v tomto ohledu dostala do nelehké situace. Podle pokynů ÚV KSČ zpracovávala publicisticky nezáživná témata (například o socialistické soutěži nebo členství v Československém svazu mládeže), zároveň se ale snažila prosazovat neotřelé přístupy, kterými by podobná témata mladým a dětským posluchačům ztraktivnila a dala jim prostor se k nim vyjádřit. Právě v dětském vysílání je tak možno spatřit počátek změn týkajících se uvolňování napětí a postupného přechodu k přirozenějšímu projevu v publicistice. Konkrétně redakce Pionýrské jitřenky se na jedné z porad dohodla na tom, že už nikdy nebude nutit děti poslouchat politické poučky a místo toho jim ve vysílání nabídne, po čem doopravdy touží a co je zajímavá. Upravené relaci dominoval pořad *Vysílejte s námi!*, v němž probíraná témata doplňovala anketa mezi dětmi a v závěru stanovisko odborníka. Poučení a zábava nejen pro děti se staly všeobecným tématem pořadů v den výročí Pionýrské organizace 24. dubna 1964, kdy HRDM mimořádně získala celodenní vysílání.⁶⁸

Rok 1960 vnesl do rozhlasového vysílání novinku v podobě takzvaných problémových pořadů. V nich se v rámci programového bloku složeného z psaných příspěvků, reportážních rozhovorů, kratších literárních útvarů, scének, hudby a písní, probíraly otázky a problémy tehdejší mladé generace, které velmi často souvisely se společenským uspořádáním státu a stranicky ovládanými médii.⁶⁹

Za kvalitní produkcí **literárně-dramatické redakce pro děti**, k níž patřila četba pro děti i mládež, pohádky, hry a naukové pořady, stál tým zanícených pracovníků v čele s vedoucí redaktorkou Libuší Blažejovou. Největším klenotem redakce byly ale především nedělní pohádky, které svého času držely první příčku v poslechovosti pořadů na stanici Praha. Mnohé z nich později vešly do rozhlasového zlatého fondu, a to hlavně proto, že v nich vystupovali naši tehdejší nejlepší herci a herečky. K nejúspěšnějším rozhlasovým programům patřila podvečerní desetiminutová pohádka *Dobrou noc, děti* s ústřední postavou dodnes oblíbeného skřítky **Hajaji**, jemuž propůjčoval hlas Václav Čtvrtek a později i herec Vlastimil Brodský.⁷⁰

⁶⁸ RYKL, Milan. *Renesance rozhlasu 1959–1968*. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 312–313)

⁶⁹ RYKL, Milan. *Renesance rozhlasu 1959–1968*. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 315)

⁷⁰ RYKL, Milan. *Renesance rozhlasu 1959–1968*. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Vydání první. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 stran. ISBN 80-86762-00-9. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/kniha/> (str. 319)

Stěžejním pořadem **redakce vědy a techniky pro mládež** se v roce 1962 stal magazín *Meteor*, navazující na tradici pořadu *Cestujeme na vlně 470 metrů* a medailonů osobností ze světa vědy z druhé poloviny 50. let. Magazín se zaměřoval především na ekologii, ačkoli se tento termín v 60. let ještě příliš neužíval. Mezi jeho významné součásti patřila prázdninová vysílání *Meteor na stezce dobrodružství*, přírodovědné soutěže středoškoláků *Natura semper viva* či programové řady *První kroky* pojednávající o povedených diplomových pracích. Pořad se také podílel na vzniku Hnutí Brontosaurus.⁷¹

Meteoru se podobně jako pohádkám se skřítkem Hajajou podařilo zůstat ve vysílání s určitými úpravami až do dnešního dne.

Příprava pořadů pro školský rozhlas byla rozdělena mezi dílčí redakce HRDM. Pro nejmenší děti se vysílaly vždy v dopoledních či ranních hodinách patnácti- až dvacetiminutové pořady typu *Pro mateřské školy*, *Besídka pro nejmenší*, *Děti vám zpívají (a hrají)*, *Tělovýchovné chvílky* a pětiminutové *Rozcvičky*. Odpoledne pak patřilo pořadům pro děti a mládež *Na dobré chvílce*, *Kohoutek*, *Literární besídka*, *Knihy – naši přátelé* a *Podvečerní chvílka pro děti*. Kvůli rozdílům mezi rozvrhy školními a rozvrhy rozhlasu pro školy bylo vysílání školského rozhlasu zredukováno na relace pro prvních pět ročníků I. stupně a náročnější naukové pořady přesunuty do odpoledního vysílání. Příznivý ohlas u posluchačů všeho věku našly kupříkladu besedy Václava Viléma Štecha o stavebním a architektonickém vývoji Prahy, seriál Miloše Václava Kratochvíla o životním a uměleckém slohu jednotlivých historických epoch, cyklus o původu a smyslu starých rčení *Co to je, když se řekne...* nebo *Hudební abeceda* o základních hudebních nástrojích a formách. V návaznosti na školní výuku vznikl také pořad *Co nenajdete v učebnicích*.⁷²

Hudební redakce pro děti produkovala zvláště pořady naukové a vzdělávací – jmenovitě *Hudební besídka pro mladší*, *Hudební besídka pro starší děti* a *Hudební pořad pro mládež*. Historický zlom pro hudební redakci však přinesla až myšlenka uspořádat mezinárodní interpretační soutěž pro děti do 17 let **Concertino Praga**.⁷³ Zatímco její první ročník pořádaný roku 1966 byl reprodukován ze záznamu, všechny

⁷¹ RYKL, Milan. *Renesance rozhlasu 1959–1968*. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 320)

⁷² RYKL, Milan. *Renesance rozhlasu 1959–1968*. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 320)

⁷³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada Publishing, 2011. (str. 299)

jeho další ročníky už byly vysílány živě za účasti zahraničních hostů. Akce pomalu získávala na věhlasu, který se jí daří udržovat i v současnosti.⁷⁴

Zrušením cenzury v polovině roku 1968 se rozhlas po dlouhé době, ale jen na velmi krátký čas, stal svobodným vysílatelem. Po srpnových událostech ale návrat do stavu před pražským jarem nebyl snadný.⁷⁵

Péče o mladé posluchače, znatelně méně však vysílání pro nejmladší věkové kategorie, patřilo k prioritám normalizačního vedení rozhlasu. Na věkovou kategorii takzvané dospívající mládeže ve věku od 15 do 20 let byly mířeny pořady zábavné, ale především výchovné v duchu vládnoucí ideologie. Produkci Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež tvořil program umělecký (pohádky, hry a hudební pořady), vzdělávací a publicistický, přičemž změny byly patrné zejména v oblasti publicistiky. Rok 1979, vyhlášený Mezinárodním rokem dítěte, přinesl HRDM řadu nových pořadů: seriály a dílčí pořady redakce Pionýrské jitřenky, dopravní soutěž *Dobry chodec*, četby a pohádky z celého světa. Literárně-dramatická redakce HRDM připravovala pro vysílání populární pořad *Dobrou noc, děti* (od 6. ledna 1969 *Dobry večer, děti*, ačkoli obecně stále nejznámější pod jménem *Hajaja*), který zahajovala tradiční flétnová znělka v 18:50 na stanici Praha.⁷⁶ Jedněmi z nejpoblárnějších pořadů na této stanici zůstávaly i v průběhu 70. a 80. let nedělní odpolední pohádky, jež si uchovaly svůj vysílací čas a jako jedny z mála byly ve velké míře uchráněny před všudypřítomným požadavkem ideové výchovy.⁷⁷

Již dlouhodobě si vysokou kvalitu udržovaly vzdělávací pořady. V 80. letech vznikaly cykly zaměřené na různá odvětví – *Otvírání studánek* o ochraně životního prostředí, *ABC docela malých doktorů* s tématem zdravotní osvěty či *Zlatá zebra* (s podtitulem *Abeceda budoucího motoristy*) zasvěcená bezpečnosti silniční dopravy. Až do roku 1982 tvořil program vysílání pro děti ve všední dny pouze *Hajaja* a vysílání pro školy. Vznikem *Domina* (s podtitulem *Rozhlasový klub dětí*, vysílaný od 4. ledna 1982) se do vysílání dostává denní hodinový blok zahrnující publicistické, vzdělávací,

⁷⁴ RYKL, Milan. Renesance rozhlasu 1959–1968. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 321)

⁷⁵ BOUČEK, Zdeněk a Jiří HUBIČKA. Období normalizace 1968 – 1989. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 338)

⁷⁶ BOUČEK, Zdeněk a Jiří HUBIČKA. Období normalizace 1968 – 1989. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 387)

⁷⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti. Praha: Grada Publishing, 2011. (str. 342)

umělecko-slovesné a hudební příspěvky, na jejichž tvorbě se postupem času začala podílet i krajská studia *Československého rozhlasu*. Pořad připravoval a moderoval Bohumil Kolář. Mezi víkendové programy určené dětem školního věku nadále patřila *Pionýrská jitřenka*.⁷⁸

Začátek devadesátých let lze ještě brát z hlediska pořadů pro děti a mládež za období rozkvětu. Přízeň si zachovaly programové stálice *Hajaja*, *Domino* a *Meteor* (nyní zaměřený na široké publikum), avšak po listopadu 1989 vznikají také nové či staronové pořady. Obecně ale pořadů pro děti a mládež spíše ubývalo. Prvním důvodem byl rozvoj soukromého rozhlasového vysílání, které začalo oslovovat především mladší posluchače, druhým reorganizace Českého rozhlasu, zrušení Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež k 15. květnu 1992 a následný vznik výrazně menší Redakce vysílání pro děti a mládež. Tyto dvě události měly za následek zánik mnoha oblíbených pořadů, včetně rozhlasového klubu dětí *Domino*. Pořad *Domino* byl i po listopadu 1989 vysílán každý všední den po druhé hodině odpolední a nadále stál za organizací zájmových akcí typu *Kufrování s Dominem* či ankety o nejlepšího učitele *Zlatý Ámos*. V letech 1994 a 1995 ale došlo k několika zásadním změnám vysílacího schématu stanice Český rozhlas 2 – Praha. *Domino* bylo nejdříve rozděleno na dvě části, poté se jeho vysílací čas zdvojnásobil a nakonec znovu zkrátil, což způsobilo několik etap odlivu posluchačů.

Zásadní změna uspořádání pořadů pro děti a mládež proběhla ve druhé polovině roku 1997, kdy vedení ČRo 2 – Praha odsouhlasilo vytvoření integrovaného bloku „večerního programu pro holky a kluky všeho věku“, který byl vysílán mezi sedmou a půl devátou večerní. Programový blok dostal jméno *Domino* a byly do něj zařazeny tradiční pořady *Hajaja* či *Rádio na polštář*. Tím rozhlasový klub dětí, jak jej posluchači znali od roku 1982, zanikl.⁷⁹

Objem dětského vysílání od roku 1993 soustavně klesal. Jak píše Filip Rožánek, jeden z autorů koncepce dětského vysílání z roku 2011, na jejímž základě vznikla digitální stanice Rádio Junior, ve své stati v publikaci Svět rozhlasu č. 30: „*Český rozhlas je unikátní výrobce pořadů pro děti a mládež, které mají ambici předat svým posluchačům něco víc než jen povrchní zábavu. Bohužel však tuto pozici přes rostoucí*

⁷⁸ BOUČEK, Zdeněk a Jiří HUBIČKA. Období normalizace 1968 – 1989. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 388)

⁷⁹ MORAVEC, Václav. Svobodný rozhlas 1990 – 2003. In: Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. (str. 464–465)

*konkurenci o své vůli dlouhodobě vyklízel. Týdenní čas určený dětem a mládeži postupně klesal, až se v roce 2011 ocitl na dvacetiletém minimu čítajícím 450 minut tvorby pro děti za týden.*⁸⁰

Roku 1999 bylo vysílání programového bloku *Domino* na několik let zrušeno. Jeho název si v podobě internetového rádia zaregistrovalo občanské sdružení mimo Český rozhlas. Na vlny ČRo 2 – Praha se však pořad znovu vrátil v prvním pololetí roku 2004. K jeho definitivnímu zrušení došlo v srpnu 2012.⁸¹

Až do roku 2013 byla výhradním vysílatelem obsahu pro děti a mládež stanice Český rozhlas – Dvojka (dříve Praha), ačkoli dětské publikum v menším měřítku oslovovaly i další stanice Českého rozhlasu. Vltava nabízela nedělní půlhodinové hudebně-vzdělávací *Sluchátko*, na Českém rozhlasu 6 působil tým pořadu *Rádium* a například regionální stanice Český rozhlas Olomouc do svého programu zařazovala krátké pohádky.⁸²

⁸⁰ ROŽÁNEK, Filip. Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci. In: Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci [online]. 2013, roč. 30, str. 31–32 [cit. 09-02-2015]. (str. 31)

⁸¹ Webové stránky pořadu *Domino*

⁸² ROŽÁNEK, Filip. Dětské vysílání Českého rozhlasu hledá cestu k digitální generaci. In: Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci [online]. 2013, roč. 30, str. 31–32 [cit. 09-02-2015].

3. Současné stanice a pořady pro dětské posluchače

Jak již bylo řečeno na konci předchozí kapitoly, produkce rozhlasových pořadů pro děti v rámci veřejnoprávního vysílání v průběhu 90. let minulého století postupně stagnovala, a to především i kvůli tomu, že se na české mediální scéně začali objevovat soukromí vysílatelé, kteří se na skupinu mladších a nejmladších posluchačů začali orientovat. Současný trend však naznačuje renesanci ve vysílání pro děti – zejména díky již několikaleté existenci vlastní specializované stanice v rámci média veřejné služby.

Návrat k rozhlasové tvorbě pro děti potvrzuje i fakt, že se pořady pro děti staly v roce 2014 samostatnou kategorií na mezinárodním festivalu rozhlasové tvorby **Prix Bohemia Radio**, čímž bylo navázáno na tradici původního Prix Bohemia festivalu, tehdy ryze české rozhlasové tvorby, který kategorii rozhlasové hry pro děti a mládež ve svém statutu z roku 1978 prohlašoval za jednu ze dvou základních. Kritériem pro kvalifikaci příspěvku do aktuální soutěže bylo, aby šlo o „*předtočený a reprízovatelný pořad pro děti se stopáží do 60 minut, vytvořený v období od 1. 1. 2011 do 30. 6. 2014*“. Celkem se přihlásilo 47 pořadů z České republiky a Slovenska, které soutěžily ve čtyřech podkategoriích: rozhlasová hra nebo rozhlasová pohádka – dramatická; rozhlasová četba pro děti do 20 minut (na jeden hlas); publicistika – rubrika; a komponovaný pořad do 60 minut. Do finálové části postoupily dva pořady z produkce slovenského Rádía Regina, jeden pořad z regionálního ČRo Olomouc, tři z dílny Tvůrčí skupiny Drama ČRo, devět z Českého rozhlasu – Dvojky a 17 z Rádía Junior.⁸³

V následujících podkapitolách bude detailněji přiblížena struktura a programové schéma Rádía Junior, na které se tato práce zaměřuje, a už stručněji fungování a přehled vybraných pořadů pro děti na stanicích Český rozhlas – Dvojka, Rádio Proglas, Rádio Pigy, Rádio Pohádka a Rádio Domino. Kapitola by tak měla poskytnout ucelený pohled na soudobý stav rozhlasové produkce pro děti, v němž jsou zastoupena rádia soukromá i veřejné služby, rádia zaměřující se výhradně na vysílání pro děti i ta, u nichž pořady pro děti tvoří součást všeobecného vysílání, rádia vytvářející vlastní obsah tohoto žánru i ta, která jej pouze přejímají.

Nejtěžším úkolem při zpracovávání následujících oddílů bylo získat alespoň základní přehled o poslechovosti vybraných stanic či pořadů. Uváděná čísla byla

⁸³ Webová stránka Prix Bohemia Radio

získána z různých zdrojů: výsledků oficiálního výzkumu poslechovosti Radio Projekt, údajů internetového výzkumného projektu NetMonitor či z informací, jež byly pro účely této práce poskytnuty samotnými redaktory jednotlivých stanic. Jakékoliv získané statistiky k vysílání stanic a pořadů pro děti jsou navíc spíše orientační, jelikož oficiální měření typicky tuto cílovou skupinu naprosto míjí.

3.1 Rádio Junior

Rádio Junior je digitální a internetová stanice Českého rozhlasu určená zejména dětským posluchačům mezi 5 a 12 lety (s přesahem 3 až 12 let), ale také jejich rodinám nebo například učitelům. Jde o jedinou rozhlasovou stanici pro děti na východ od Německa, jejíž přenos probíhá 24 hodin denně, sedm dní v týdnu – a ve všední dny dokonce živě.⁸⁴

Šéfredaktorka Zora Jandová shrnuje poselství stanice Rádía Junior a obecně rozhlasových stanic pro děti následovně: *„Rozhlas má oproti televizi ohromnou výhodu – tím, že jsou omezeny vizuální vjemy – rozvíjí fantazii a kreativitu. Tvůrčí lidé dosahují snáze úspěchu v jakémkoli oboru, je jedno, kolik jim je let. Navíc jsou naše pohádky, četby i písničky vybírány tak, aby v dětech vyvolávaly pozitivní emoce, které současná mnohdy velmi agresivní doba spíš potlačuje. Naše vysílání proto oceňují i dospělí, kteří nás dokonce poslouchají, aniž by ve své blízkosti měli dětské posluchače. Naší snahou je neupoutávat děti k různým technologiím a přístrojům na dlouhou dobu, naopak se snažíme je nalákat k četbě, ke sportu nebo k pobytu v přírodě. (...) Jako veřejnoprávní médium se snažíme učit děti tolerantnímu a ohleduplnému přístupu ke všemu, co je obklopuje. Chceme být bezpečným místem, kde na ně čekají korektní informace, ale i radost a dobrá nálada, o které věříme, že je nakažlivá.“*⁸⁵

Junior si dále klade za cíl podporovat komunikaci mezi dětmi a jejich vrstevníky, jejich rodinou a případně i pedagogy, pomáhat jim zorientovat se v komplikovaném světě dospělých a zprostředkovávat kvalitní, zajímavé a především správné informace.⁸⁶

Rádio Junior začínalo jako čistě příspěvkový portál pro děti, od 3. září 2012 – na začátku školního roku – se navíc pod stejným názvem vysílalo v hodinovém bloku na

⁸⁴ Příloha 6

⁸⁵ Zora Jandová představuje Rádio Junior. In: Rádio Junior [online]. [cit. 31-03-2015].

⁸⁶ JANDOVÁ, Zora. Jaké je a bude Rádio Junior. In: Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci [online]. 2013, roč. 30, str. 32–33 [cit. 09-02-2015].

Dvojce Českého rozhlasu, a to od pondělí do soboty od 19 do 20 hodin. Náplň bloku byla téměř identická s dnešní podobou pořadu *Klub Rádía Junior*. Obsahovala povídání s hosty, četbu na pokračování, pohádky, písničky a rodinné soutěže.⁸⁷

Ke spuštění internetového vysílání Rádía Junior došlo 1. listopadu 2012. Webové rádio vysílalo každý všední den od půl sedmé ráno (o víkendu o hodinu a půl později) do deváté hodiny večerní rozhlasové hry, pohádky, básničky, říkadla, písničky, četbu pro mládež, moderované bloky i vlastní tvorbu pro děti různého věku. Hodinový blok na Dvojce byl zachován.⁸⁸

Cílem nového internetového rádia bylo oslovit posluchače prostřednictvím moderních technologií – mobilních telefonů, tabletů a chytrých televizí.⁸⁹ Jako digitální stanice začalo Rádio Junior, které Český rozhlas nazval „*jediným dětským rádiem na území Česka, které vysílá celý den živě*“, vysílat 1. března 2013.⁹⁰ V současné době se dá naladit na internetu, digitální televizi a rádiu, kabelové televizi, satelitu a přes vlastní mobilní aplikaci.

Maskoty Rádía Junior jsou různé pohádkové postavy. **Víla Budínka** učí děti lidové písně a **skřítek Hajaja** vypráví pohádky na dobrou noc. Asi nejznámější postavíčkou je však strašidlo zvané **Ušoun Rušoun**, který svými velkými barevnými ušima dokáže přijímat vysílání, ale také ho někdy schválně rušit – například tím, že sní část písničky nebo způsobí, že se uprostřed ní ozve zabučení.⁹¹

Vysílání Rádía Junior probíhá v denně se opakujících blocích, které obsahují povídání, písničky, pohádky, rozhlasové hry pro dětské posluchače a pořady vlastní produkce, jimž budou věnovány dílčí podkapitoly níže. Dopolední vysílání je přizpůsobeno předškolákům. Stručný program v březnu 2015 vypadal následovně:

00:00–06:00	Junior noc
06:00–08:00	Ušounův start (o víkendu Junior ráno)
08:00–12:00	Ušounoviště
12:00–14:00	Ušounovo po „O“
14:00–19:00	Ušounova herna
19:00–20:00	Klub Rádía Junior

⁸⁷ AUST, Ondřej. Nové Rádio Junior Českého rozhlasu bude vysílat od 3. září jako hodinový blok na Dvojce. *Mediář* [online]. 03-08-2012 [cit. 09-02-2015].

⁸⁸ AUST, Ondřej. Český rozhlas spustil internetové vysílání dětského Rádía Junior. *Mediář* [online]. 02-11-2012 [cit. 09-02-2015].

⁸⁹ AUST, Ondřej. Český rozhlas spustí Rádio Junior a web pro děti do 12 let. Chce i do chytrých televizorů. *Mediář* [online]. 14-08-2012 [cit. 09-02-2015].

⁹⁰ AUST, Ondřej. Investice rozhlasu do programu digitálních stanic Wave, Junior, Jazz a D-dur nepřekročí 20 milionů Kč. *Mediář* [online]. 05-03-2013 [cit. 09-02-2015].

⁹¹ Webová stránka Rádía Junior

20:00–21:00 Ušounův snář
21:00–00:00 Dobrou noc s Rádiem Junior

Ušounův start zahajuje vysílání každý všední den povídkami na vybrané téma, kromě toho ale obsahuje také pohádky, minutové hry a pořady *Zapiš si to za uši*, *Ve škole i po škole s Vendou a Fráňou* a *Pro slepičí kvoč*. Následuje ho dopolední **Ušounoviště** s řádkou pohádek a pořady *Notováničko* a *Pro slepičí kvoč*. Odpolední **Ušounova herna** je plná dalších zábavních pořadů, na posluchače čeká *Retropísnička*, *Pro slepičí kvoč*, *Zapiš si to za uši*, *Ve škole i po škole s Vendou a Fráňou*, minutová hra, dobrodružné rozhlasové drama a historická rubrika *Děsdějepis*. **Klub Rádía Junior**, vysílaný celý týden od sedmi hodin večer, nese podtitul „*hodina plná zajímavého povídání, písniček a soutěží*“. Zahrnuje rozhovory se zajímavými hosty, hudbu, čtení na pokračování, vyprávění skřítky Hajaji a soutěže. Jde také o jediný pořad, který se současně vysílá analogově na Českém rozhlasu – Dvojce a na jehož přípravě a moderaci se podílejí i redaktoři z regionálních stanic ČRo. Večerní blok uzavírají *Kolibánky*, které pomocí ukolébavek ze všech koutů světa mají přimět ke spánku všechny malé nespavce. Od devíti večer do šesti do rána je vysílán písničkový proud. Každý pátek od čtvrt na čtyři odpoledne je od konce března 2015 uváděna rubrika *Kašpárkovy poslouchačky Rádía Junior*, v nichž frontman bejbypunkové kapely **Kašpárek v rohlíku** představuje své singly. Od konce dubna je na každé nedělní ráno od 9 hodin připravován nový pořad *Pokusy nás baví*. Víkendový program je jinak stejný, vysílání však na rozdíl od všedních dní probíhá ze záznamu a zpravidla v něm chybí původní pořady a rubriky. Redaktoři se v moderování jednotlivých časových bloků střídají.

Kromě vysílání má Junior i dvojce vlastní webové stránky – **Webík** pro menší děti (který Český rozhlas provozuje už od roku 2001⁹²), kde jsou přichystané zábavné a vzdělávací aktivity, kvízy a soutěže, a pro starší děti **Web**, na kterém mohou stahovat staré díly svých oblíbených pořadů nebo si číst zajímavé informace z různých oborů.⁹³ Junior také komunikuje se svými posluchači (či spíše s jejich rodiči) prostřednictvím svého sociálního účtu na stránkách Facebooku, kde jsou k vidění fotografie a videa z natáčení, venkovních akcí či osobních aktivit redaktorů. Stránky dále obsahují pozvánky k soutěžím a upoutávky na nové pořady nebo na nové díly oblíbených rubrik.

⁹² AUST, Ondřej. Nové Rádio Junior Českého rozhlasu bude vysílat od 3. září jako hodinový blok na Dvojce. *Mediář* [online]. 03-08-2012 [cit. 09-02-2015].

⁹³ Příloha 6

Rádio Junior pořádá i řadu soutěží: telefonických (pro jejich účely byla zřízena i bezplatná linka Zelinka⁹⁴), dlouhodobějších emailových či korespondenčních (např. *Detektivní Vánoce*, *Hledej slova* nebo právě probíhající *Ušoun Rušoun na stopě Karlu IV.*), fotografických, výtvarných a talentových.⁹⁵ Junior se také pravidelně setkává se svými posluchači při živých vystoupeních v regionech, při školních besedách⁹⁶, na knižním festivalu Svět knihy Praha⁹⁷ a na dni otevřených dveří Českého rozhlasu.

Pro stanici Rádio Junior nejsou uskutečňovány žádné výzkumy poslechovosti, protože dětští posluchači nepatří k hlavní sledované skupině veřejnoprávním médiem tradičně prováděných měření. Pro základní přehled a statistiky lze ale využít výsledků vydaných Českým rozhlasem v rámci Radio Projektu – podle něj se v posledním měřeném období (1. července 2014 – 17. prosince 2014) výše podílu Rádía Junior na trhu pohybovala mezi 0,0 a 0,1 procenty⁹⁸ a týdenní poslechovost mezi 15 a 25 tisíci.⁹⁹

3.1.1 Cvičíme uši

Zábavnou rubriku, která procvičuje, zda děti znají, jaké zvuky vydávají věci kolem nich, vysílá Rádio Junior každý všední den od 12:30 a 17:20, jednotlivé díly jsou ale dostupné i na interaktivních stránkách pro nejmenší – Webíku. *Cvičíme uši* připravuje a moderuje Tereza Rašová.

3.1.2 Děsdějepis

Jedním z nejnovějších přídavků do vysílání Rádía Junior z ledna 2015 je pořad o dějepisných tématech, kterých se buďto děti bojí (o krutých vládcích, alchymistech, loupežnících atp.), nebo kterých se „děsí“ v rámci školního vyučování, protože se je nedokáží naučit. Děsdějepis je vysílán každý všední den od 17:15.

3.1.3 Letopisy Želvíry čili želvy Elvíry

Letopisy Želvíry jsou nepravidelně vysílané monotematické cykly pořadů, které mají dětským posluchačům přiblížit významná období našich dějin. Průvodcem jednotlivých vyprávění je stará želva Elvíra, která má všechny události historie zapsané

⁹⁴ Příloha 6

⁹⁵ Webová stránka Rádía Junior

⁹⁶ JANDOVÁ, Zora. Jaké je a bude Rádio Junior. In: Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci [online]. 2013, roč. 30, str. 32–33 [cit. 09-02-2015].

⁹⁷ Program festivalu Svět knihy Praha 2015

⁹⁸ Tabulka základních rozhlasových stanic: Rádio Projekt – SKMO 1. 7. 2014–17. 12. 2014. Český rozhlas, 2015.

⁹⁹ Radio Projekt: Výsledky poslechovosti. In: RadioTV [online]. [cit. 19-04-2015].

na svém krunýři, osmdesátiletý papoušek Bertík, kočka Iris a štěně Ričinka. Minulé tematické cykly představovaly období sametové revoluce a první světovou válku. Na začátku května 2015 byl odvysílán nejnovější cyklus zaměřený na meziválečné období, které doprovázela hudba trojice Werich, Voskovec a Ježek.

3.1.4 Notováničko

Ve zhruba desetiminutovém pořadu pohádková víla Budínka, které hlas propůjčuje Barbora Mošnová, seznamuje malé posluchače s národními lidovými písničkami. Kromě textu děti také zjistí, o čem jednotlivé písně jsou a co znamenají slova, která nemusejí znát. *Notováničko*, jehož začátek oznamuje zazvonění zvonečku, vysílá Junior od března 2013 každý všední den v rámci **Ušounoviště** pět minut po deváté ráno a v jedenáct hodin dopoledne. Písničky z pořadu *Notováničko* vychází také na CD. Scénář připravují redaktorky Maria Křepelková a Šárka Fenyková.

3.1.5 Pro slepičí kvoč

Pravidelná rubrika odpovídá na různé zvědavé otázky posluchačů – například: *Jak se chodí po silnici, když u ní nejsou chodníky?* (10. března 2015) či *Jak dostal makak svoje jméno?* (19. března 2015). Dvouminutový pořad připravuje Šárka Fenyková ve spolupráci s odborníky. Rádio Junior ho vysílá ve všední dny v rámci **Ušounova startu** od půl osmé ráno, v rámci **Ušounoviště** od tři čtvrtě na jedenáct dopoledne a v **Ušounově herně** od tři čtvrtě na tři odpoledne.

3.1.6 Retropísnička

Retropísnička je jedním z původních pořadů, které vznikly pro internetové vysílání Rádía Junior v září roku 2012 a od února 2014 se těší nové podobě. Moderátor Jiří Kohout se ve vzpomínkové rubrice vrací k hitům nejen ze svých mladých let, ale i z doby svých rodičů a prarodičů. Pořad je vysílán v bloku **Ušounova herna** od pondělí do pátku vždy ve čtvrt na tři odpoledne.

3.1.7 Ve škole i po škole s Vendou a Fráňou

Původní rozhlasový seriál o spolužácích ze 4. C vznikl pro internetové vysílání Rádía Junior v roce 2012. Vendovy a Fráňovy úspěchy, průšvihy i boj s českou gramatikou mohou posluchači slyšet každý všední den ráno od čtvrt na osm

v **Ušounově startu** a odpoledne v 17:40 v **Ušounově herně**. V hlavních rolích vystupují Tomáš Vacek a Jiří Kohout, scénář od roku 2014 píše herec Lukáš Jůza.

3.1.8 Zapiš si to za uši

Třiminutový pořad učí větší děti zábavnou a srozumitelnou formou porozumět cizím slovům a dalším pojmům „ze světa dospělých“. *Zapiš si to za uši* běží od pondělí do pátku v rámci ranního **Ušounova startu** od 6:40 a v odpolední **Ušounově herně** od 15:50. Od března 2013 pořad připravují Šárka Fenyková, Zora Jandová, Magdalena Šorelová a Jana Rychterová. Jeho formát bude podrobně rozebrán v závěrečné kapitole.

3.1.9 Zprávičky

Rozhlasové zprávy pro děti jsou k slyšení vždy v každou celou hodinu. Přináší aktuální novinky ze světa kolem nás a naší společnosti, ale zjednodušenou, zábavnou formou, aby děti informace lépe pochopily a mohly si je zapamatovat. Tématem jsou zpravidla zvířata (př. *Do Česka se po staletích vrátí divocí koně, Čím přes zimu přikrmit ptáčky?*), pohádkové či fiktivní postavy (př. *Kamarádi ze Sezamové ulice přijedou do Česka, Prozradíme vám recept, jak se skamarádit se skřítkem*) nebo česká kultura (př. *Hrady a zámky ožívají i v zimě, Začal nový ročník ankety Strom roku*). Jednou týdně dostávají prostor také členové Dismanova rozhlasového souboru se svými kulturními tipy.

3.2 Český rozhlas – Dvojka

Dvojka je tradiční stanicí veřejnoprávního rozhlasu pro celou rodinu, která také vedle publicistických pořadů jako jediná celoplošná stanice v České republice vysílá i pořady pro děti. Pořady ČRo – Dvojky se dají naladit analogově i digitálně. Najdeme je v nabídce digitálních (DVB-T) a kabelových televizí, digitálního rozhlasového vysílání (DAB), satelitu, na internetu a v mobilních telefonech.¹⁰⁰ Program pro děti představují pohádky, dobrodružné hry a blok pořadů *Klub Rádia Junior*.

3.2.1 Hajaja a pohádky

Skřítek Hajaja vypráví dětem pohádky už přes padesát let, na své popularitě ale stále neztrácí. Děti se s tímto rozhlasovým „večerníčkem“ ve vysílání mohou setkat

¹⁰⁰ Webová stránka ČRo – Dvojky

každý den od 19:45, a to vždy ve zhruba desetiminutovém pořadu, v němž nesmí chybět humor, poezie a například i nějaké poučení.

Pohádkám a vyprávěním patří také víkendové vysílání od jedné do dvou odpoledne. Zatímco sobotní hry pro děti a jejich rodiče mají „*podněcovat imaginaci, inspirovat, nastavovat zrcadlo různým zážitkům a zkušenostem dětí a dospívajících, rozvíjet obyčejnou lidskou touhu po spravedlnosti a zároveň pobavit*“, nedělní pohádky navazují na dlouholetou tradici vysílání klasických i nových pohádkových příběhů vždy v neděli či ve svátek po obědě.

3.3 Rádio Proglas: Junior

Rádio Proglas je neziskové křesťanské rádio vysílající od podzimu roku 1995. V současné době je dostupné na internetu, pomocí vlastní aplikace i řady jejích alternativ na chytrých telefonech, v pozemním digitálním vysílání DVB-T a DAB, prostřednictvím satelitního vysílání a kabelové televize. Pomocí signálu FM si lze Proglas naladit zhruba na 50 procentech území České republiky. Rádio vysílá bez reklam, provoz je hrazen z dobrovolných příspěvků posluchačů a darů.¹⁰¹

Základem vysílání Proglasu je šíření tradičních křesťanských hodnot a kultury, k čemuž je užíváno zejména mluveného slova a hudby. Svou programovou skladbou se snaží přilákat posluchače všeho věku k „*vytváření občanské společnosti podporou vzájemné snášenlivosti (rasové, konfesní, politické, kulturní), pomáhá posluchačům doplňovat vzdělání, vede k úctě ke kulturnímu dědictví, náboženské víře a k dobrým mravům, nabízí objektivní a vyvážené zpravodajství a publicistické pořady s přihlédnutím k specifiku regionů.*“¹⁰²

Rádio Proglas nemá vlastní stanici zaměřenou výlučně na mladší posluchače, součástí jeho pravidelného vysílání je ale řada pořadů, které připravuje speciální redakce a kterým patří i zvláštní část na webových stránkách (vedle hudby, zpráv a obecných stránek). Kromě níže zmíněných pořadů Rádio Proglas uvádí každou neděli od 14 hodin zhruba půlhodinovou *Nedělní pohádku* a pořady *Noční cukrárna*, *Rozhlasové městečko* a *Šmrnc* určené pro náctileté posluchače.

¹⁰¹ Webové stránky Rádia Proglas

¹⁰² Statut Rádia Proglas (upraveno)

Poslechovost jednotlivých pořadů výjimečně není uváděna, a to z důvodu toho, že data nejsou nikde veřejně zpřístupněna a ani redaktoři sekce Junior tato čísla neznají. Poslechovost Rádia Proglas sice lze vyčíst z výsledků Radioprojektu, ale pro potřeby této práce jsou nevhodné, jelikož zobrazují pouze posluchače ve věku od 12 do 79 let.¹⁰³

3.3.1 Barvínek

Barvínek je 55 minut dlouhý dětský magazín vysílaný vždy v úterý od 16 hodin a v repríze v sobotu od půl desáté. Určený je pro posluchače od 7 do 99 let, kteří se zajímají o dění kolem sebe, cestování, cizí země, sport či historii. Konkrétní díl pořadu je vždy zaměřen na jednu významnou osobnost či hosta zastupujícího jistou zajímavou profesi. Kupříkladu 11. listopadu 2014 zde pilot Jiří představoval své povolání a 10. února 2015 studentka Petra vyprávěla o pobytu v estonském Tallinnu. Součástí *Barvínku* je i monotematický cyklus, který je v postní době věnován jednomu tématu (kupříkladu v březnu 2015 několik odborníků seznamovalo posluchače s postavou Jana Husa, už dříve například Proglas odvysílal pětidílné pojednání o biblických bitvách). Jednou za měsíc se Barvínek pravidelně mění na soutěž *Telefonické riskování*, v němž posluchači pomáhají hrdinům příběhů zdolat jistou zapeklitou situaci. Redaktoři pořadu pro webovou sekci Junioru připravují herní rubriku *Hrajeme si a Barvínkův zpěvník*, ve kterém zveřejňují texty, noty a akordy vybraných písní z vysílání Rádia Proglas.

3.3.2 Proglaso

V biblickém kvízu s názvem Proglaso si mohou děti a mladší posluchači otestovat své znalosti bible a křesťanské kultury přímo ve vysílání, a to v rámci telefonické, korespondenční či SMS soutěže. Soutěž probíhá několik měsíců, posluchači tak mají možnost nasbírat potřebný počet bodů, aby se mohli utkat ve velkém finálovém klání, které se koná ve studiu Rádia Proglas. Ročně se kvízu účastní kolem 250 soutěžících. Pořad je možno naladit každou neděli od 11 do 12 hodin dopoledne.

3.3.3 Zíváčky

Takzvané Zíváčky jsou čtvrt hodinové pořady dvojího druhu. *Ranní zíváčky* v bloku s modlitbou, zajímavými informacemi, soutěžemi a muzikou vždy ve všední den (kromě prázdnin) od 6:45 vítají děti do nového dne. Každý den je navíc tematicky zaměřen – v pondělí se poznávají zvířata, v úterý se připomínají významná výročí,

¹⁰³ Příloha 2

středa patří školním předmětům, čtvrtek pohádkovým postavám a závěr týdne literatuře. *Večerní zíváčky*, vysílané od pondělí do soboty v 19 hodin a v neděli o půl sedmé večer, obsahují modlitbu a pohádku na dobrou noc.

3.4 Rádio Pigy

Rádio Pigy je internetová rozhlasová stanice spadající pod mediální skupinu Lagardère Active ČR. Jak uvádějí internetové stránky Lagardèru, Pigy je „*první české pohádkové rádio (...) a rovněž bezpečný web pro děti*“, který kromě zábavy podporuje zdravý životní styl a připravuje kulturně zábavné akce se sportovními aktivitami.¹⁰⁴ Značka Pigy cílí na věkovou skupinu od 2 do 8 let, s přesahem do 12 let. Funguje nejen jako rádio, ale především jako „*ucelený komplex synergicky působících produktů, které se vzájemně podporují*“. Rádio není (kromě místního vysílání pro Děčín-město na 92,7 FM¹⁰⁵) vysíláno analogově, k poslechu je však přístupné na internetu, v mobilních aplikacích pro iOS a Android a na chytrých televizích Samsung. Od konce března 2015 je Pigy dostupné i jako digitální on-air vysílání ve formátu DAB. Mezi další činnosti Pigy patří vydávání knih a CD zaměřených na děti.¹⁰⁶

Rádio Pigy začalo své vysílání v druhé polovině roku 2010.¹⁰⁷ Na konci roku 2011 byla ze strany koncernu vyjádřena snaha o rozšíření vysílání dětského rádia na analogové vysílání na frekvencích v Praze, Brně a na Plzeňsku,¹⁰⁸ kvůli sporům o kmitočty se ale nakonec společnost rozhodla jít „modernější a zároveň jednodušší“ cestou a zažádala o vysílání na digitální síti, které mělo pokrývat část Prahy a do budoucna co největší část dětské populace.¹⁰⁹ Stanice se nakonec zařadila do nabídky digitálního DAB multiplexu Českých komunikací 21. března 2015.¹¹⁰

Základem fungování značky Pigy jako média jsou webové stránky, na nichž si mohou návštěvníci všeho věku vedle interaktivního obsahu (omalovánky, komiksů,

¹⁰⁴ Webové stránky Lagardère Active ČR

¹⁰⁵ AUST, Ondřej. Webové dětské rádio Pigy dostalo FM licenci v Děčíně, hodlá také expandovat do Polska. Mediář [online]. 26-06-2012 [cit. 09-02-2015]. /

¹⁰⁶ Příloha 3

¹⁰⁷ PETERA, Martin. Lagardère spouští internetové rádio určené nejmenším. RadioTV [online]. 30-07-2010 [cit. 24-3-2015].

¹⁰⁸ AUST, Ondřej. Lagardère chce převést dětské rádio Pigy z webu do analogového éteru. [online]. 18-10-2011 [cit. 24-3-2015].

¹⁰⁹ AUST, Ondřej. Rádio Pigy začne digitálně vysílat v březnu v Praze. Mediář [online]. 23-01-2015 [cit. 09-02-2015].

¹¹⁰ POLÁK, Lukáš. Pigy Rádio začalo vysílat v pražském digitálním multiplexu Radiokomunikací. Digizone [online]. 23-03-2015 [cit. 24-3-2015].

receptů, videí, her a výukových aktivit vlastní produkce) poslechnout i jeden ze tří kontinuálně vysílaných proudů. *Pigi pohádky* nabízejí k poslechu pohádky a večerníčky v podání předních českých herců, *Písničky z pohádek* výběr pohádkových skladeb a písní z tvorby dvojice Svěrák–Uhlíř a *Disko trysko* hitparádu spíše rytmičtějších dětských hitů (např. Šmoulové, písničky od Dády Patrasové či od Maxim Turbulenc).¹¹¹ Vysílání není moderované, jednotlivé pořady jsou oddělené jingly.

Podle statistik NetMonitoru se dá návštěvnost stránky Pigy.cz za poslední rok (období od února 2014 do února 2015) shrnout jako kolísavá. Zatímco v první polovině sledovaného období v jednotlivých měsících vždy převyšovala 80 tisíc, v druhé polovině postupně klesala až na 22 tisíc v únoru 2015.

3.5 Rádio Pohádka

Dokud Rádio Pigy vysílalo pouze na internetu, dalo se za jeho největšího konkurenta považovat Rádio Pohádka, které vzniklo roku 2005¹¹² jako samostatná žánrová stanice internetového portálu ABradio (původně Internetradio), jenž poskytuje „alternativu ke klasickým rádiím vysílaným v éteru (...) snaží se posluchačům nabízet něco jiného, než na co jsou u klasických rádií zvyklí (...) zároveň však pomáhá FM rádiím šířit signál prostřednictvím internetu, a tím získávat nové posluchače (...) a také umožňuje vytvořit si své vlastní internetové rádio“.¹¹³

Rádio Pohádka poskytuje, jak název napovídá, celodenní vysílání klasických i nových pohádek, které mohou posluchači znát z rádia či televize. Mimo pohádek českých (*Krakonošovy pohádky*, *Mach a Šebestová*, *O Makové panence a motýlu Emanuelovi* či *Křemílek a Vochomůrka*) jsou k poslechu i pohádky britské, keltské či arabské, a také vyprávění pro starší děti a mladistvé. Všechny vysílaný obsah je přejetý, Rádio Pohádka z kapacitních důvodů žádný vlastní obsah pro vysílání nevytváří.¹¹⁴ Stejně jako Rádio Pigy není Rádio Pohádka moderované.

Podle vnitřních statistik ABradia, které zobrazují daily reach, tedy počet posluchačů, kteří danou stanici poslouchali toho konkrétního dne v alespoň jedné

¹¹¹ Webové stránky Pigy

¹¹² Příloha 4

¹¹³ Webové stránky ABradio

¹¹⁴ Příloha 4

čtvrthodině minimálně po dobu 5 minut, poslouchá Rádio Pohádka kolem 1 000 posluchačů denně¹¹⁵. Pohádka je tak jedním z nejposlouchanějších rádií na serveru.

3.6 Rádio Domino

Dalším internetovým rádiem, které využívá platformy ABradio, ale přitom vysílá i na vlastních webových stránkách, je Rádio Domino. Rádio je projektem Klubu Domino Dětské tiskové agentury, který kromě toho provozuje i anketu o nejoblíbenějšího učitele Zlatý Ámos či internetové zpravodajství na stránkách *Malé (ale naše) noviny*. Jeho mottem, které se ozývá v jinglu, je: „*Rádio Domino je kamarád, má ho každý rád!*“ Stanice vysílá pro děti i dospělé, v jejím repertoáru jsou zejména reportáže, recenze, ankety, rozhovory, soutěže a písničky na přání.¹¹⁶ Dle oficiálně zveřejněných stanov občanského sdružení Klub Domino, Dětská tisková agentura (schválených ke dni 9. 4. 2000) je klub „*dobrovolné, nezávislé, neziskové a nepolitické sdružení dětí, mládeže a dospělých se společným zájmem.*“¹¹⁷ Na přípravě vysílání se proto často podílejí sami posluchači.

Název rádia není náhodný. Rádio Domino vzniklo po prvním zrušení populárního pořadu Domino, který vysílal tehdejší Český rozhlas 2 – Praha. Aby děti měly nadále prostor, kde si mohly hrát na rádio, vzniklo dětské internetové Rádio Domino. První vysílání bylo spuštěno 9. září 1999 v 9 hodin a 9 minut. Zpočátku šlo především o krátké zvukové dokumenty.¹¹⁸ Rádio spolupracuje s Českým rozhlasem a vysílá také v rámci několika regionálních stanic – např. *Rozhlasový klub Litina Brno, Děčko Ostrava, Slovanka Česká Lípa* či *Radio Kulíšek Lánov*.¹¹⁹

Ústřední postavou vysílání je hroch Dominik, podle něhož se jmenují i hlavní vysílací bloky, které Domino vysílá denně od 10, 14, 17 a 20 hodin. V nich například v pořadu *Vadí, nevadí* vybraná skupina posluchačských respondentů vyjadřuje své názory na různá témata a v pořadu *Žákovská knížka Rádía Domino* se hodnotí cokoli kolem nás, co se nám líbí či nelíbí. Každý den vždy od 13, 18 a 21 hodin běží vyprávění na pokračování (v dubnu 2015 např. *Šesticípá hvězda* od Lucie Fajkové). V každou

¹¹⁵ ABradio Statistics

¹¹⁶ Webové stránky Rádía Domino

¹¹⁷ Stanovy občanského sdružení: Klub Domino, Dětská tisková agentura. In: Rádio Domino [online]. 09-04-2000 [cit. 19-04-2015].

¹¹⁸ Rozhlasové vysílání pro děti III. – Radia Proglas a Domino. [online]. 20-03-2006 [cit. 18-04-2015].

¹¹⁹ Webové stránky Rádía Domino

celou hodinu mohou posluchači slyšet rozhovor se známou českou osobností, nejčastěji na téma, jaká byla v dětství a mládí a co si z té doby pamatuje. Pořady jsou předtočené a častokrát reprízované.

Dle vnitřních statistik ABradia poslouchá Rádio Domino průměrně mezi 15 a 20 posluchači denně. Informace o poslechovosti Rádía Domino na samotných stránkách stanice nejsou veřejně dostupné a šéfredaktor stanice se k nim nevyjádřil.

4. Specifika rozhlasového vysílání pro děti na příkladu pořadu *Zapiš si to za uši*

Následující kapitola podrobně rozebírá vybraný pořad Rádía Junior metodou obsahové analýzy. První podkapitola se zaměřuje na definice rozhlasových pojmů *formát, program a pořad*, ve druhé jsou na základě poslechu pořadu *Zapiš si to za uši* rozebírány jednotlivé složky vysílání – obsah, žánr, téma a jazyk. Pro ukázkou struktury a používaných jazykových prvků je v příloze této práce uveden přepis jednoho dílu analyzovaného pořadu. Rozbor by měl na vzoru konkrétního pořadu přiblížit, jaké jsou obecně platné zákonitosti pro rozhlasové vysílání pro děti na stanici Rádio Junior.

Tato kapitola, přestože částečně teoretického charakteru, je záměrně umístěna až za praktickým třetím oddílem **Současné stanice a pořady pro dětské posluchače**, a to z toho důvodu, že přímo navazuje na informace uvedené ve zmíněné předchozí části, které by měly sloužit jako úvod do problematiky, jež bude probírána níže.

4.1 Vymezení rozhlasových pojmů

4.1.1 Definice rozhlasového formátu

Podle *Výběrového slovníčku termínů slovesné rozhlasové tvorby* je formát „*termín popisující určitý model rozhlasového programu na základě rámcově stanovených zobecňujících, typických znaků. Základním kritériem je např. cílová věková posluchačská skupina ve vazbě na převažující hudební žánr nebo typ mluveného slova.*“¹²⁰ Každá rozhlasová stanice uplatňuje vlastní programová pravidla, která významně ovlivňují podobu jejího vysílání – styl hudby, délka playlistu, počet nových a starších hitů, pravidla pro opakování skladeb, poměr hudby a mluveného slova atd. Význam termínu se ovšem může lišit stanici od stanice. Podle základního rozlišení by formátem nejlépe vystihujícím Rádio Junior byl **All-Children**, který se podle definice zaměřuje na populární hudbu pro děti a mládež, soutěže a vyprávění.¹²¹

¹²⁰ MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. (str. 13)

¹²¹ HENDY, David. *Radio in the Global Age*. Malden, MA: Blackwell Publishers Ltd., 2000. (str. 99 a 101)

4.1.2 Definice rozhlasového pořadu a programu

Rozhlasový program je „konečný výsledek záměrné programotvorné činnosti, který je rozhlasovými technickými prostředky přenášen k posluchači. V rozhlasové teorii je nejčastěji charakterizován jako integrovaný celek a blíže vymezen jeho podstatnými znaky (...) je vnitřně bohatě strukturovaný, mnohotvárný, složený z množiny rozmanitých obsahových, formových, výrazových a jiných prvků, mezi kterými je vzájemná vazba.“¹²² Jeho základní jednotkou je pořad, tedy „obsahově i formálně uzavřený, relativně samostatný a časově ohraničený prvek vysílání (segment), který je v rozhlasovém programu vymezen zpravidla slovně (ohlášením, odhlášením), hudebním nebo jiným akustickým signálem (znělkou, časovým znamením, gongem, pauzou atp.) nebo skladebně (např. žánrovým či tematickým odlišením).“¹²³

4.2 Formát pořadu *Zapiš si to za uši*

4.2.1 Struktura pořadu

Jak již bylo řečeno v minulé kapitole, *Zapiš si to za uši* je zhruba třímínutový vzdělávací a zábavní publicistický pořad pro děti, který je vysílán ze záznamu. Zatímco témata se střídají každý vysílací den (tedy od pondělí do pátku) a tematické okruhy po týdnu, kostra pořadu zůstává stejná.

Pořad zahajuje jingle, v němž do hravého zvuku flétny nejdříve dětský a posléze ženský hlas ohlásí, jaká rubrika začíná. Poté následuje ohlášení, tedy uvedení do tématu, jemuž se bude konkrétní díl věnovat. Tato část také mnohdy začíná otázkou. Po úvodu se dostává na řadu nejdůležitější část pořadu, tedy samotný výklad, který obvykle trvá kolem dvou minut. Výklad následně shrnuje odhlášení, v němž jsou zopakovány nejdůležitější informace z toho, co bylo právě vysvětlováno, a posluchačům je řečeno, aby si tato fakta „zapsali za uši“. Rubriku uzavírá opět jingle, který však na rozdíl od úvodního už provází jen hlas dětský. V časovém rozvržení vypadá struktura jednoho dílu zhruba následovně:

00:00–00:10	jingle
00:10–00:40	ohlášení/úvod
00:40–02:30	výklad

¹²² MARŠÍK, Josef. Úvod do teorie rozhlasového programu. Praha: Karolinum, 1995. (str. 10)

¹²³ MARŠÍK, Josef. Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. (str. 20)

02:30–02:50 odhlášení/shrnutí
02:50–03:00 jingle

Nejvíce prostoru v příspěvku dostává mluvené slovo, které ve většině případů zastupuje pouze monolog moderátora či monolog moderátora doplněný o krátkou zvukovou výpověď další osoby. Tou bývá například blíže nespecifikovaný mužský hlas (kvůli vyváženosti a tomu, aby nedošlo k zmatkům – moderátoři provádějící pořadem bývají totiž výhradně ženy) nebo počítačově upravený hlas, která má připomínat hlas dítěte, tedy jakýsi zástupný hlas posluchačstva reagující na otázky redaktora. Monolog je dále doprovázený zvukovými podkresy, které navozují atmosféru prostředí, o němž je řeč. V pozadí za monologem jsou tak ke slyšení zvuky či zvukové efekty typické pro různá místa, osoby, zvířata či věci, důležité ovšem je, že všechny jsou dobře rozpoznatelné. Zvukový doprovod však v případě *Zapiš si to za uši* nemá pouze poznávací funkci, ale i funkci zábavnou, a tak jsou v pořadu ke slyšení i zvuky, které zdánlivě nemají s probíranou látkou nic společného, mohou však zastupovat humorné představy, jež témata evokují v myslích dětských posluchačů. V pořadu také mnohokrát zaznívají písničky a melodie, které souvisejí s tématem (např. melodie polky u tématu *Jak se tančí polka?* či píseň o všeobecném strachu žáků z fyziky u tématu *Co je to fyzika?*).

Významnou složkou pořadu je také jingle, neboli „nápadný, charakteristický, zpravidla několikasekundový hudební nebo jiný akustický signál, který posluchače upozorňuje na vysílání určité rozhlasové stanice nebo zahájení pravidelného pořadu“¹²⁴, který zazní vždy na začátku a na konci příspěvku. Plní tak funkci identifikační (název rubriky v úvodním jinglu napovídá, který pořad právě začíná) a interpunkční (závěrečný jingle naznačuje, že pořad končí a ve vysílání bude následovat jiný).

4.2.2 Žánr

Jelikož je základem pořadu výklad v převážném monologu, lze *Zapiš si to za uši* označit pro dětské posluchače přizpůsobenou přednášku, což je analytický monologický „žánr rozhlasové publicistiky uplatňující základní didaktické zásady (názornosti, soustavnosti, přiměřenosti ad.), jehož hlavní funkcí je odborný výklad málo známého nebo aktuálního nového jevu podle předem stanoveného vzdělávacího cíle. Na rozdíl od

¹²⁴ MARŠÍK, Josef. Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. (str. 15)

*přednášky ve školním prostředí by její rozhlasová forma neměla mít akademický řečnický charakter, ale měla by být založena na volném, bezprostředním, poutavém hovorovém jazykovém projevu, zajišťujícím živý kontakt s posluchačem.*¹²⁵

4.2.3 Téma

Témata pořadu jsou velmi široká a periodicky se obměňují, každý týden tak představuje jeden tematický blok. Například v týdnu mezi 24. a 28. listopadem roku 2014 byl tématem sport (*Co to znamená slovo sport?, Kdy a kde vznikly olympijské hry?, Co je to spartakiáda?, Jak spolu souvisí Tour de France a žlutý trikot?, Vše důležité o Velké pardubické*), mezi 26. a 30. lednem 2015 kartografie (*Co je jih?, Jak vypadá mapa?, Jaké jsou druhy map?, Co je to měřítko?, Co je to vrstevnice?*), mezi 9. a 12. únorem tanec (*Jak se tančí mazurka?, Jak se tančí polka?, Jak se tančí valčík?, Co je to ptačí tanec?*) a mezi 20. a 24. dubnem zeměpis a světová nej (*Jaká je nejdelší řeka světa?, Který je největší oceán?, Kde a jak je hluboký nejhlubší mořský příkop?, Která je největší a nejrozsáhlejší poušť?, Jaká je nejvyšší hora světa?*). Celkově jsou však pokrývána všechna společensky významná témata, především však vědecké disciplíny (zeměpis, biologie, fyzika, chemie), sport, historii, jazyk a umění.

4.2.4 Jazyk

Pořad pracuje s živým, nekomplikovaným jazykem, který klade důraz na užívání spisovného českého jazyka a zřetelnou výslovnost, jež je často až hyperkorektní – především u výslovnosti zdvojených souhlásek (*nejvyšší, super rychlé*) a gramaticky problematických slov (*výjimečný*). Moderátoři mají velmi přirozený, klidný hlas, který pomalu a s důrazem na komplikovaná slova (méně známé termíny či delší číslovky) provází pořadem. Jejich mluva je velmi hovorová, často obsahuje zvuky a výrazy (tzv. slovní vatu), které se běžně užívají při komunikaci s ostatními lidmi (př. *ehm, no, tak, jo, bacha*), ale vždy se drží zásad spisovnosti. Výjimkou z tohoto pravidla jsou vedlejší aktéři pořadů, o nichž již bylo psáno výše, kteří mohou mluvit i obecnou češtinou. Tyto dva styly mluvy jsou však jasně oddělené.

Zatímco výklad probíhá v první osobě množného čísla, posluchači jsou oslovováni (*A to si zapíšte za uši..., Slyšíte?, A vy si to pamatujte..., Představte si...*)

¹²⁵ MARŠÍK, Josef. Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. (str. 21)

a vyzývání k aktivitě (např. tanci, účasti na pokusu) v druhé osobě plurálu. Moderátoři také častokrát pokládají řečnické otázky.

V pořadu je hojně užíváno zdobnělin (*místečko*), obrazných pojmenování (*veliká paní řeka, sněhové království*) a fantaskních motivů (*kdybyste mohli chodit po vodě..., kdybyste všechnu vodu oceánů celého světa nalili do velikého hrnce..., jak by moře vypadalo, kdyby z něj někdo vypustil vodu jako z vany...*). Naopak zřídka lze slyšet dlouhá čísla (a pokud ano, jsou velmi pomalu a jasně vyslovována) a cizí slova či termíny. Pokud v pořadu zazní slovo, které by dítě nemuselo znát, ihned je vysvětleno (*ústí, tedy vtěká..., fikce, neboli výmysl..., v centrální Sahaře, tedy uprostřed...*).

4.2.5 Shrnutí

Rozhlasový pořad *Zapiš si to za uši* je založen předně na výkladu moderátora, díky kratší stopáži však nemá dětský posluchač problémy udržet pozornost. K tomu dopomáhá i velmi živý, hovorový jazyk, díky kterému má posluchač pocit, že s ním mluví kamarád, a ne kupříkladu přísný učitel. Největší předností pořadu však je, že vzdělávací úlohu jednotlivých témat doplňuje a výrazně podporuje zábavní charakter, jímž jsou témata podávána. Pořad rozšiřuje povědomí o světě, vede k osvojení kultivovaného jazyka, rozvoji estetických a rozumových schopností a přitom pokrývá témata, která děti mohou využít při školní výuce.

Závěr

Bakalářská práce si dala za úkol načrtnout podobu současné rozhlasové platformy pro děti, charakterizovat jednotlivé stanice, porovnat jejich vzájemné postavení a přiblížit původní tvorbu ve formě vlastních produkováných pořadů. Na základě tří společenskovedných definic byl vymezen termín dětství, byly uvedeny základní poznatky o vztahu dětí a médií, které zahrnovaly i citace znění zákonů a dokumentů upravujících postavení dítěte v rámci společnosti a českého mediálního systému, stručně byla přiblížena historie a vývoj vysílání pro děti od poloviny 20. let minulého století a připomenuty pořady, na nichž vyrůstaly generace před námi. V závěrečné kapitole byl analyzován pořad veřejnoprávního Rádía Junior *Zapiš si to za uši* na základě své struktury, žánru, tématu a jazykové složky.

V práci bylo popsáno, jak důležité postavení mají média v životě každého jedince. Hned vedle rodiny, učitelů a blízkých lidí mají největší vliv na formování člověka v rámci dané společnosti, jelikož ho učí přizpůsobovat se jejím návykům, zvyklostem a ustanoveným zásadám chování, a přitom ho vzdělávají v oblasti jazyka. Předškolní děti se například nejlépe dokáží orientovat ve světě dospělých, pokud je jim tento svět reprodukován v pohádkách, které dodržují jistá pravidla a zákonitosti. Fantaskní příběhy jim navíc pomáhají vyrovnat se s vlastními problémy a najít naději.

Fantazie ostatně hraje stěžejní roli v rozhlasovém vysílání, a to nejen pro děti. Poslech rádia jako aktivita pracující absolutně bez vizuálních vjemů, totiž stimuluje lidskou mysl a rozvíjí imaginaci. V současné době je však poslech rozhlasu většinou až sekundární aktivitou, která pouze doprovází jiné činnosti.

Děti čím dál více užívají nových médií. Podle Výzkumu životního stylu dětí LSS Děti poslouchá rádio přibližně 6 procent dotázaných dětí, nejvíce potom dívky. Ve svém volném čase dle výsledků z roku 2011 poslouchalo rádio denně či alespoň jednou týdně 43 procent dětí, nejčastěji za účelem relaxace. Co se týče tematické preference, děti nejvíce zajímá sport, hudba, zvířata a příroda, humor, akce a dobrodružství.

Rozhlasové vysílání pro děti má v českých zemích hlubokou tradici a má i důležité místo v kodexu českého rozhlasového média veřejné služby. Přelom 20. a 21. století však pro tento formát představoval temné období, kdy mnoho pořadů zanikalo a vysílací čas na veřejnoprávním Českém rozhlasu dosáhl absolutního minima za celou

historii jeho existence. V současné době existují dvě stanice celostátního charakteru, které vysílají pořady pro děti (Dvojka Českého rozhlasu a katolická stanice Rádio Proglas), a čtyři digitální či internetové stanice orientované pouze na dětského posluchače (Rádio Junior, Rádio Pigy, Rádio Pohádka, Rádio Domino).

Rádio Junior přináší svým posluchačům, starým mezi 3 a 12 lety, kvalitní původní i převzatou publicistickou, zpravodajskou a uměleckou tvorbu. Jako stanice rozhlasu veřejné služby klade především důraz na vzdělávací, výchovný a zábavní charakter vysílání, které probíhá 24 hodin denně, 7 dní v týdnu a v pracovní dny živě.

Zapiš si to za uši je příkladem zábavně-vzdělávacího pořadu pro děti mladšího a středního školního věku. V mnohém odpovídá idejím technického ředitele tehdejšího Radiojournalu Eduarda Svobody z druhé poloviny 20. let minulého století, že by výklad měl být spíše „zajímavým vyprávěním“, které pomáhá dítěti dozvědět se o cizích krajích, poznat svět kolem sebe a přitom dbá na jazykovou kulturu a korektnost informací. Moderátoři pořadu užívají hovorového, jednoduchého a živého jazyka, často se obrací k divákům, vyzývají je k aktivitě a pečlivému poslechu. Základem výkladů je, aby děti porozuměly všem slovům, a proto se moderátoři vyhýbají komplikovaným termínům či cizím slovům. Důležitou složkou je také hudba a zvukové efekty, které přibližují atmosféru a charakteristiku popisované věci, události či místa.

Rozhlasové vysílání pro děti zažívá renesanci, o čemž svědčí i fakt, že se pořady pro děti staly samostatnou soutěžní kategorií na festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio. Jako čistě digitální a internetové vysílání však musí Rádio Junior a soukromí vysílatelé o každého svého posluchače bojovat o to usilovněji. Komunikace přes sociální sítě, pořádání dlouhodobých soutěží a setkávání s posluchači může rozšiřovat povědomí o existenci rádia pro dětské posluchače, zda se však Junioru nebo jeho kolegům podaří vrátit děti k pravidelnému poslechu rozhlasu, ukáže až čas.

Summary

The aim of this bachelor thesis was to outline the contemporary Czech radio platform for the child audience, to characterize existing stations, to compare their relative positions in the market and evaluate their own production. The first chapter defined the term childhood in the standpoint of social sciences and stated basic arguments on the relationship between children and the media. The history and development of broadcasting for children from mid 20s of the last century was also briefly approached. In the final chapter, a selected Radio Junior's programme was analysed on the basis of its structure, genre, theme and language.

Radio Junior brings its listeners original and adopted high-quality programmes of different genres. As a public service radio station, it highly supports the educational and entertaining nature of its broadcasting, which runs 24 hours a day, 7 days a week and weekdays live. *Zapiš si to za uši* (Bear It in Mind) is an example of such a programme. In many ways, it corresponds to the ideas of the former Radiojournal's technical director Eduard Svoboda who said that a radio lecture should be more of an interesting story, which helps children to learn about other countries and see the world around them, whilst remaining mindful of language and correctness of presented information.

As a purely digital and Internet-based radio, Radio Junior has to fight for each and every one of its listeners even harder. Communication via social networks, organizing competitions and regular meetings with listeners may expand awareness of its existence, but only time will tell if Radio Junior or its privately owned rivals will bring children back to regularly listening to the radio.

Použitá literatura

Odborná literatura:

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vydání první. Praha: Grada Publishing, 2011. 448 stran. ISBN 978-80-247-3028-8.

DAVIES, Máire Messenger. *Children, Media and Culture*. Vydání první. Maidenhead: Open University Press, 2010. 236 stran. ISBN 9780335229208.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vydání první. Praha: Portál, 2000. 774 stran. ISBN 80-717-8303-X.

HENDY, David. *Radio in the Global Age*. Vydání první. Malden, MA: Blackwell Publishers Ltd., 2000. 260 stran. ISBN 07-456-2069-8.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vydání první. Praha: Portál, 2001. 285 stran. ISBN 80-717-8535-0.

KEITH, Michael C. *The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet*. Vydání osmé. Oxford: Focal Press, 2010. 343 stran. ISBN 02-408-1186-0.

Kolektiv autorů pod vedením Evy Ješutové. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Vydání první. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 stran. ISBN 80-86762-00-9. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/archiv/kniha/>

LIVINGSTONE, Sonia a Moira BOVILL. *Children and their changing media environment: A European comparative study*. Vydání první. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 2001. 383 stran. ISBN 0-8058-3499-2.

LEMISH, Dafna. *The Routledge International Handbook of Children, Adolescents and Media*. Vydání první. New York a Abingdon: Routledge, 2015. 499 stran. ISBN 978-1-138-84913-6.

MARŠÍK, Josef. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. Vydání první. Praha: Karolinum, 1995. 106 stran. ISBN 80-7184-013-0.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. 60 stran.

PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: 1923–1993*. Vydání první. Praha: Český rozhlas, 1993. 158 stran. ISBN 80-238-2754-5.

PATZAKOVÁ, A. J. *Prvních deset let československého rozhlasu*. Vydání první. Praha: Radiojournal, 1935. 1 039 stran.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vydání čtvrté (aktualizované). Praha: Portál, 2003. 322 stran. ISBN 80-7178-772-8.

SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Vydání první (české). Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 246 stran. ISBN 80-244-0249-1.

SINGER, Dorothy G. a Jerome L. SINGER. *Handbook of children and the media*. Vydání první. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc., 2001. 765 stran. ISBN 0-7619-1954-6.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Vydání první. Praha: Portál, 2010. 293 stran. ISBN 978-807-3676-834.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Základy biodromální psychologie*. Vydání první. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010. 374 stran. ISBN 978-807-3689-346.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Děti a dospívání*. Vydání první. Praha: Karolinum, 2005. 467 stran. ISBN 978-802-4609-560.

WARREN, Steve. *Radio: The Book*. Vydání čtvrté. Boston: Focal Press, 2005. 225 stran. ISBN 02-408-0696-4.

Internetové stránky pořadů:

Barvínek. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://junior.proglas.cz/barvinek.html>

Cvičíme uši. [online]. [cit. 22-04-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/cvicime-usi>

Děsdějepis. [online]. [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/desdejepis>

Domino. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/domino/portal/>

Hajaja. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/dvojka/porady/_zprava/132388

Letopisy Želvíry čili želvy Elvíry. [online]. [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/zelvira>

Klub Rádía Junior. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/klub-radia-junior>

Notováničko. [online]. [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/notovanicko>

Proglaso. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://junior.proglas.cz/proglaso.html>

Pro slepičí kvoč. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/proslepici-kvoc>

Retropísnička. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.radiojunior.cz/retropisnicka>

Ve škole i po škole s Vendou a Fráňou. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.radiojunior.cz/venda-a-frana>

Zapiš si to za uši. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.radiojunior.cz/zapis>

Zíváčky. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://junior.proglas.cz/zivacky.html>

Zprávičky. [online]. [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/zpravicky>

Internetové stránky rozhlasových stanic:

ABradio. [online]. [cit. 24-03-2015]. Dostupné z: <http://www.abradio.cz>

Český rozhlas – Dvojka. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.rozhlas.cz/dvojka/portal/>

Rádio Domino. [online]. [cit. 18-04-2015]. Dostupné z:
<http://www.radiodomino.cz/main.php>

Rádio Junior. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/>

Rádio Pigy. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://www.pigy.cz/>

Rádio Pigy. *Lagardère Active ČR: Naše média*. [online]. [cit. 24-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.lagardere.cz/nase-znacky/pigy.html>

Rádio Proglas: Junior. [online]. [cit. 16-03-2015]. Dostupné z: <http://junior.proglas.cz/>

Internetové stránky:

ABradio Statistics [online]. [cit. 18-04-2015]. Dostupné z: <http://newstats.abradio.cz/>

Děti a média. [online]. 2012 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z: <http://www.detiamedia.cz>

NetMonitor. [online]. 2011 [cit. 24-03-2015]. Dostupné z: <http://www.netmonitor.cz/>

Prix Bohemia Radio. *Český rozhlas* [online]. [cit. 24-03-2015]. Dostupné z:
<http://www.rozhlas.cz/prixbohemia/portal>

Příběh rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 2014 [cit. 07-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.pribehrozhlasu.cz/>

Radio Projekt: Výsledky poslechovosti. In: *RadioTV* [online]. [cit. 19-04-2015].
Dostupné z: <http://www.radiotv.cz/poslechovost/>

Svět rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. [cit. 09-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.rozhlas.cz/srt/svetrozhlasu>

Online články:

AUST, Ondřej. Český rozhlas spustí Rádio Junior a web pro děti do 12 let. Chce i do chytrých televizorů. *Mediář* [online]. 14-08-2012 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.mediar.cz/verejnopravni-cesky-rozhlas-si-registroval-ochrannou-znamku-radio-junior/>

AUST, Ondřej. Český rozhlas spustil internetové vysílání dětského Rádía Junior. *Mediář* [online]. 02-11-2012 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.mediar.cz/cesky-rozhlas-spustil-internetove-vysilani-detskeho-radia-junior/>

AUST, Ondřej. Investice rozhlasu do programu digitálních stanic Wave, Junior, Jazz a D-dur nepřekročí 20 milionů Kč. *Mediář* [online]. 05-03-2013 [cit. 09-02-2015].
Dostupné z: <http://www.mediar.cz/investice-rozhlasu-do-programu-digitalnich-stanic-wave-junior-jazz-a-d-dur-neprekroci-20-milionu-kc/>

AUST, Ondřej. Lagardère chce převést dětské rádio Pigy z webu do analogového éteru. *Mediář* [online]. 18-10-2011 [cit. 24-3-2015]. Dostupné z:
<http://www.mediar.cz/lagardere-chce-prevest-detske-radio-pigy-z-webu-do-analogoveho-eteru-v-praze-a-brne/>

AUST, Ondřej. Nové Rádio Junior Českého rozhlasu bude vysílat od 3. září jako hodinový blok na Dvojce. *Mediář* [online]. 03-08-2012 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.mediar.cz/nove-radio-junior-ceskeho-rozhlasu-bude-vysilat-od-3-zari-jako-hodinovy-blok-na-dvojce/>

AUST, Ondřej. Rádio Pigy začne digitálně vysílat v březnu v Praze. *Mediář* [online]. 23-01-2015 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/radio-pigy-zacne-digitalne-vysilat-v-breznu-v-praze/>

AUST, Ondřej. Webové dětské rádio Pigy dostalo FM licenci v Děčíně, hodlá také expandovat do Polska. *Mediář* [online]. 26-06-2012 [cit. 09-02-2015]. Dostupné z:
<http://www.mediar.cz/webove-detske-radio-pigy-dostalo-fm-licenci-v-decine-hodla-take-expandovat-do-polska/>

Děti věnují médiím v průměru čtyři hodiny denně. *Mediaresearch* [online]. 25-10-2012 [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/press/tz-deti-venuji-mediim-v-prumeru-ctyri-hodiny-denne/>

Jen 34 % českých dětí ve volném čase sahá po knížce. *Mediaguru* [online]. 25-07-2014 [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2014/07/jen-34-ceskych-deti-ve-volnem-case-saha-po-knizce/#.VTQCAJMSyX4>

KUNCOVÁ, Jana. Děti a média: vyhrávají televize a internet. *Mediaguru* [online]. 27-03-2012 [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.VTOH05MSyX5>

PETERA, Martin. Lagardère spouští internetové rádio určené nejmenším. *RadioTV* [online]. 30-07-2010 [cit. 24-3-2015]. Dostupné z: http://www.radiotv.cz/p_internet/a_internet/lagardere-spusti-internetove-radio-urcene-nejmensim/

POLÁK, Lukáš. Pigy Rádio začalo vysílat v pražském digitálním multiplexu Radiokomunikací. *Digizone* [online]. 23-03-2015 [cit. 24-3-2015]. Dostupné z: <http://www.digizone.cz/clanky/pigy-radio-zacalo-vysilat-v-prazskem-digitalnim-multiplexu-radiokomunikaci/>

Rozhlasové vysílání pro děti III. – Radia Proglas a Domino. [online]. 20-03-2006 [cit. 18-04-2015]. Dostupné z: http://www.radiotv.cz/p_radio/r_obecne/rozhlasove-vysilani-pro-deti-iii-radia-proglas-a-domino/

Další prameny:

Kodex Českého rozhlasu. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056

Preference sledovanosti TV pořadů u dětí mladšího školního věku. [online]. Mediaresearch, 2013 [cit. 20-04-2015]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/informacni-servis/aktuality/ceske-televize-a-detske-porady>

Stanovisko Rady přijaté dne 17. prosince 2013 k výkladu pojmu pořad pro děti. In: *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. 2013 [cit. 13-04-2015]. Dostupné z: http://www.rrtv.cz/cz/static/metodiky/Stanovisko_porad_pro_deti.pdf

Tabulka základních rozhlasových stanic: Rádio Projekt - SKMO 1. 7. 2014 – 17. 12. 2014. Český rozhlas, 2015.

Tematické programy: Literatura pro děti a mládež a Světoví knižní šampioni pro mladé čtenáře. In: *Svět knihy Praha 2015: 21. mezinárodní knižní veletrh a literární festival* [online]. [cit. 19-04-2015]. Dostupné z: <http://sk2015.svetknihy.cz/userdata/files/2015/program/katalog-programu-2015-tematicke-deti.pdf>

Úmluva o právech dítěte. New York, 1989 (vstoupilo v platnost 1990). [online]. [cit. 12-04-2015]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-dite.pdf>

Zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu. Praha, 1991. [online]. [cit. 13-04-2015]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/03327903.pdf